

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

FAKULTA BEZPEČNOSTNĚ PRÁVNÍ

Katedra policejních činností

**Československé četnictvo v letech 1918-1938
v regionu Novopacko**

Bakalářská práce

**Czechoslovak gendarmerie in 1918-1938
in the Novopacko region**

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

plk. v.v. Mgr. Radek GALAŠ

AUTOR PRÁCE

Petr KOŤÁTKO

PRAHA

2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Nové Pace, dne 1.2.2024

Petr KOŽÁTKO

Poděkování

Rád bych zde poděkoval vedoucímu bakalářské práce plk. v.v. Mgr. Radku Galašovi za jeho cenné rady a také čas, který mi věnoval při řešení dané problematiky. Dále bych chtěl poděkovat por. Bc. Josefu Kracíkovi a npor. Mgr. Radku Zárybnickému za zapůjčení historických materiálů a literatury. Zmínit chci i pracovníky Státních okresních archivů v Jičíně a Hradci Králové za jejich ochotu a čas při vyhledávání dobových materiálů. V neposlední řadě děkuji své přítelkyni za její trpělivost, kterou se mnou v průběhu celého studia měla.

ANOTACE

Ve své bakalářské práci jsem se zabýval vývojem Československé republiky při jejím vzniku, dále historií československého četnictva v letech 1918-1938 z obecného hlediska, jeho členěním, proměnami a vybavením. Následně jsem se pokusil reflektovat tuto problematiku v konkrétním místě, kterým byl okres Nová Paka, přičemž jsem se snažil přiblížit zdejší okresní četnické velitelství spolu s četnickou stanicí v daném místě. Práce je tedy rozčleněna do obecného základu problematiky četnictva a jeho vývoje. Následuje přiblížení okresního četnického velitelství v Nové Pace a konkrétní četnické stanice. V práci jsem se věnoval i analýze dobových případů, které lokální četnictvo vyšetřovalo. Zaměřil jsem se na problematiku Novopackého okresu politického z hlediska menšin a jeho umístění v pohraničí Československé republiky.

KLÍČOVÁ SLOVA

Československo * četnictvo * historie * výzbroj * výstroj * bezpečnostní sbor * četnická stanice * četnické velitelství * vyšetřování * soud * pohraničí * menšiny

ANNOTATION

In my bachelor's thesis, I explored the development of the Czechoslovak republic at its inception, the history of the Czechoslovak gendarmerie from 1918 to 1938 from a general perspective, its organization, transformations and equipment. Subsequently, I tried to reflect this issue in a specific location, which was the district of Nová Paka, attempting to detail the local district gendarmerie headquarters along with the gendarmerie station there. The work is therefore divided into a general foundation of the gendarmerie issue and its development, followed by a closer look at the district gendarmerie headquarters in Nová Paka and specific gendarmerie stations. The thesis also covers contemporary cases investigated by the local gendarmerie, focusing on the political issues of the Novopacko district regarding minorities and its location in the borderlands of the Czechoslovak republic.

KEYWORDS

Czechoslovakia * gendarmerie * history * armament * equipment * security force
* gendarmerie station * gendarmerie headquarters * investigation * court *
borderlands * minorities

Obsah

Úvod.....	8
1. Vznik a vývoj Československého státu	9
1.1. Právní úprava Československa	11
1.2. Národní výbor.....	12
2. Vznik československého četnictva	12
2.1. Výzvy a problémy československého četnictva	13
2.2. Četnická služební instrukce	15
2.2.1. Úkoly a služba četnictva	16
2.2.2. Služba obyčejná	17
2.2.3. Služba zvláštní.....	18
3. Organizační struktura četnictva.....	19
3.1. Generální velitel četnictva.....	19
3.2. Zemská četnická velitelství	19
3.2.1. Exponovaní četničí štábní důstojníci.....	20
3.3. Četnická oddělení	20
3.4. Okresní četnická velitelství	21
3.5. Četnické stanice	21
3.7. Četnické pohotovostní oddíly	23
3.8. Četnické letecké hlídky	24
4. Doplnování mužstva v četnictvu.....	25
5. Vzdělávání četnictva	27
5.1. Systém četnických škol.....	28
5.1.1. Škola pro výcvik četníků na zkoušku	28
5.1.2. Škola pro výcvik velitelů stanic	30
5.1.3. Škola pro výcvik výkonných důstojníků.....	30

5.2. Odborné kurzy a pokračovací výcvik	31
6. Rozdělení příslušníků sboru.....	32
7. Výstroj četnictva	33
8. Výzbroj četnictva.....	35
8.1. Krátké palné zbraně.....	35
8.2. Dlouhé palné zbraně.....	36
9. Charakteristika okresu Nová Paka.....	37
9.1. Oznámení o vzniku republiky	39
9.2. Správa města a okresu	40
9.3. Problematika národnostních menšin.....	41
10. Okresní četnické velitelství Nová Paka.....	43
10.1. Četnická stanice Nová Paka	45
10.2. Četnická stanice Stará Paka	46
11. Události a zprávy z četnického památníku	46
11.1. Vražda Marie Píčové	48
11.2. Vražda Štěpána Mladoše	51
12. Stíny budoucnosti.....	54
12.1. Následky roku 1938.....	56
Závěr.....	57
Seznam použitých pramenů a literatury	58
Seznam obrázků	60

Úvod

Ve své bakalářské práci se věnuji rozboru a interpretaci činnosti Československého četnictva v období let 1918–1938, s konkrétním zaměřením na region Novopacko. Zaměřuji se na představení historického kontextu vzniku Československé republiky a role četnictva v tomto nově vznikajícím státním uspořádání. Četnictvo, jakožto klíčový bezpečnostní orgán mladé republiky, sehrálo nezastupitelnou roli v utváření veřejného pořádku a státní moci. V úvodu jsem se zaměřil na politické a sociální podmínky, které předcházely vzniku Československa, a jak tyto podmínky ovlivnily formování a fungování četnictva, spojené s jeho vývojem, členěním a informacemi o jeho výzbroji a výstroji. Zvláštní pozornost je věnována regionu Novopacko, jehož specifika v kontextu činnosti četnictva poskytují jedinečný pohled na fungování této instituce na lokální úrovni. Zaměřuji se i na významné momenty a výzvy, kterým četnictvo v období mezi světovými válkami čelilo, včetně boje proti kriminalitě a v neposlední řadě i zapojení do sociálního a politického života regionu. Na základě studia archivních materiálů, které zahrnují informace z jednotlivých četnických stanic a velitelství, se snažím v této práci vykreslit obraz té doby. V kontextu této práce je nesmírně zajímavé zamyšlení nad tím, jak dnešní policisté vnímají práci svých předchůdců z četnictva, a jak si jen těžko mohou představit tehdejší zvyky, nároky a výzvy, kterým četníci čelili. Změny ve společnosti, technologiích a metodách práce vedou k rozdílnému vnímání role a funkce četnictva tehdy a policie dnes. Tato práce nabízí pohled do minulosti, umožňuje pochopit, jak se práce četníků lišila od současné policejní práce a jak se proměnilo vnímání veřejnosti vůči těmto bezpečnostním složkám. Motivací k výběru tohoto tématu byl dlouholetý zájem o historii ozbrojených sborů četnictva na území Československé republiky, přičemž tato práce se snaží přispět k detailnímu zkoumání četnictva v konkrétním regionu.

1. Vznik a vývoj Československého státu

Před vznikem Československa bylo území dnešní České a Slovenské republiky součástí Rakouska-Uherska. Rakousko-Uhersko bylo monarchií skládající se z Rakouska a Uherska, přičemž každá část měla vlastní vládu, úřední jazyk a správní strukturu. České země byly součástí Rakouské části monarchie, zatímco Slovensko bylo součástí Uherské části.

Po skončení světové války byla monarchie unavená a vyčerpaná a vše nasvědčovalo politickému a sociálnímu rozpadu. Vyčerpané finanční síly říše a hospodářský nedostatek potravin uvrhl miliony lidí do veliké bídy a strasti.¹ Právě tento stav společnosti začal prošlapávat cestu ke vzniku samostatného státu.

Samostatný Československý stát vznikl vyhlášením tzv. recepčního zákona č. 11/1918 Sb., Zákon o zřízení samostatného státu československého v noci z 28. na 29. října 1918. Tato doba, se až do roku 1938 nazývá První republikou. Zákon č. 11/1918 Sb. byl známý jako "Zákon o svrchované moci československého státu" a měl zásadní význam pro ustavení nového státního řádu a právního systému v Československu. Některé důležité body tohoto zákona zahrnují:²

1. Svrchovaná moc: zákon potvrdil, že svrchovaná moc nad českými zeměmi a Slovenskem přechází na národ československý. Tím byla uznána suverenita nového státu.

2. Forma státního zřízení: zákon prohlásil, že Československo je republikou, což mělo význam pro vznik parlamentní republiky a výběr prezidenta.

3. Právo a záruky občanů: zákon zajistil občanská práva a svobody obyvatel Československa, což bylo důležité pro ochranu občanů a uznání jejich práv v rámci nového státu.

4. Správní a právní kontinuita: zákon se také týkal otázky kontinuity správního a právního systému, zejména pokračování existujících právních norem a institucí, které byly přijatelné pro nový stát.

¹ LEISER, A., *Dějiny československé*. Praha: Česká grafická unie, 1924, s. 71.

² MACEK, Pavel a Lubomír UHLÍŘ. *Dějiny policie a četnictva II*. Praha: Themis, 1999. ISBN 80-902670-0-9, s. 9-10.

Zákon č. 11/1918 Sb. byl důležitým krokem při ustavení Československého státu a zajistil právní rámec pro jeho fungování. Tento dokument potvrdil suverenitu nové republiky, práva jejích občanů a její státní zřízení.³

Obrázek 1 – Vyhlášení samostatného státu⁴

522

Všem okresním výborům a obecním úřadům!

Zákon vydaný Národním výborem
v Praze dne 28. října 1918.

Samostatný stát československý ustoupil v život.

Řby nenašly zmatky a upraven byl nerušený přechod k novému státnímu životu, Národní výbor jménem československého národa jako vykonavatel státní svrchovanosti

nařizuje:

- Článek I. Státní formu určí národní shromáždění ve srozumění s československou radou v Paříži jako orgánové jednomyslné vůle národa. Než se tak stane, vykonává státní svrchovanost národní výbor.
- Článek II. Veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti.
- Článek III. Všecky úřady samosprávné, státní a župní, ústavy státní, zemské, okresní, župní a obecní jsou podřízeny Národnímu výboru a úřadují a jednají dle platných zákonů a nařízení.
- Článek IV. Zákon tento nabývá platnosti dnešním dnem.
- Článek V. Předsednictvu Národního výboru se ukládá, aby tento zákon provedlo.

Dáno v Praze dne 28. října 1918.

Antonín Švehla v. r. Dr. Alois Rašín v. r.
Jiří Stříbrný v. r. Dr. Frant. Soukup v. r.
Dr. Vavro Šrobár v. r.

L. A. RIEDL, N. PAKA

³ Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého. In [Online, Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-10-18]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁴ NOVOPACKO, *vlastivědná monografie okresu*, III díl, Okresní školní a kulturní odbor učitelské jednoty „Budeč“ v Nové Pace, Nová Paka 1929, s. 522.

Vznik samostatného státu znamenal pro obyvatelstvo mnoho, v kalendáři československého četnictva z roku 1920 je událost popsána následovně:

„Osvoboditelé naši, Masaryk, Beneš, Štefánik. Tři skvoucí hvězdy zasvitly národu československému. Dvě září jasným světlem nad vlastní naší, třetí, žel Bohu, zhasla, když nejvíce jasu jejího jsme potřebovali. Masaryk – Beneš – Štefánik, toť ono krásné trojhvězdi.

V předvánočních dnech roku 1918 radostně s nehynoucím vděkem uvítali jsme tatíčka Masaryka na půdě vlasti své, milovaný generál Štefánik přilétnuv, spadl – k bohu našemu mrtev do náruče své otčiny a v prvních dnech minulé jeseně vstoupil drahý náš ministr Dr. Beneš na prah rodné země, aby byl zářným příkladem a s presidentem naším učil nás vážit si své svobody, které nám oba vydobyli.“⁵

Výše citovaný zápis z kalendáře reflektuje náladu ve společnosti a jeho euforii. Toto období je spojováno s koncem první světové války, při kterém obyvatelstvo zažilo utrpení, ztráty a bídu. Právě vznik nového státu sliboval éru prosperity a lepších životních podmínek. Toto celé dokreslovala charismatická postava Tomáše Garrigua Masaryka, který byl jedním ze symbolů demokracie a právního státu, což bylo v kontrastu s bývalým autoritativním režimem.

1.1. Právní úprava Československa

Po rozpadu monarchie čekal nově vzniklý stát těžký úkol, spočívající v nastolení nových právních norem a převzetí stávajících.

V období od dubna do září roku 1918 byly vypracovány předlohy zákonů pro budoucí stát. Celkem byly připravovány dvě právní normy. První norma se týkala zajištění samostatného finančního hospodářství a nezávislé měny. Druhou normou byl politický zákon, známý také jako „Zákon o prozatímní vládě říše české“, který měl sloužit jako dočasná ústavní listina. Ovšem žádný z těchto zákonů nebyl k dispozici po 28. říjnu 1918, a proto byla tato situace vyřešena pomocí zmíněné recepční normy.⁶

⁵ Kalendář československého četnictva pro rok 1920, [online] s. 36. [cit. 2023-12-01], Dostupné z: <https://www.muzeumpolicie.cz/Podstranky/sbirky-kalendare/>.

⁶ MACEK, Pavel., UHLÍŘ, Lubomír. *Dějiny policie a četnictva II*. Praha: Vyd. POLICE HISTORY, 1999. s. 12. ISBN 80-902670-0-9.

1.2. Národní výbor

Národní výbor byl novým výkonným orgánem během vzniku a formování Československé republiky. Jejich úkolem bylo převzít správu a organizaci na nově vzniklém území Československa po rozpadu Rakousko-Uherska. Národní výbor měl za úkol zajistit správu země do doby, než by byly provedeny první svobodné volby. Národní výbory působily nejen na celostátní úrovni, ale byly zřizovány i na místních úrovních, například v jednotlivých obcích. Tyto místní Národní výbory hrály důležitou roli při přechodu od rakousko-uherského systému k novému uspořádání v rámci Československa.⁷

2. Vznik československého četnictva

Četnictvo, stejně tak jako ostatní státní zaměstnanci bývalé monarchie, přešlo do služeb nově vzniklého československého státu, který tak získal velmi dobře disciplinovaný a kvalitně organizovaný bezpečnostní sbor, jež se stal základem ochrany veřejného pořádku, životů a zdraví občanů, ale i celistvosti země. Od počátku se četnictvo logicky potýkalo s problémy jak organizačními, tak i personálními. Především o něj začala svádět bitvu dvě rozdílná ministerstva – ministerstvo národní obrany a ministerstvo vnitra. Tento spor vyřešil až první ministr vnitra Antonín Švehla a 27. listopadu 1918 bylo četnictvo definitivně podřízeno ministerstvu vnitra. Organizace četnictva čerpala z rakouského modelu. Disponovala celkem dvěma zemskými velitelstvími, pro Čechy v Praze, Moravu a Slezsko v Brně. Zemská velitelství pro Slezsko, Slovensko a Podkarpatskou Rus čekala teprve na svoje založení.⁸ Nedošlo ani ke změně hlavní náplně činnosti, primárně byl kladen důraz na ochranu občana a samozřejmě státu. Výkon těchto služeb bezpečnostních sborů byl rozdělen mezi četnictvo, které působilo na venkově, a policii. Přičemž policie byla dále rozdělena na komunální (městskou) a státní.⁹

⁷ Tamtéž. s. 12 - 13.

⁸ GALAŠ, Radek. *Československé četnictvo: (1918-1929)*. První republika, svazek 11. Praha: Academia, 2019. s. 41-42. ISBN 978-80-200-3016-0.

⁹ MACEK, Pavel a Lubomír UHLÍŘ. *Dějiny policie a četnictva II*. Praha: Themis, 1999, s. 20. ISBN 80-902670-0-9.

Tabulka 1 - Stav četnictva ke dni 28. října 1918 ¹⁰

Země	Zemské četnické velitelství	Četnická oddělení	Okresní četnická velitelství	Četnické stanice
Čechy	Praha	29	104	889
Morava	Brno	12	36	350
Slezsko	Opava	4	12	132

Konečnou podobu nabyla organizační struktura vydáním zákona o četnictvu č. 299/1920 Sb. z. a n. ze dne 14. dubna 1920. Tímto zákonem bylo četnictvo republiky Československé definováno jako:

„Vojensky organizovaný sbor strážný, jenž určen jest k tomu, aby podle stávajících zákonných předpisů a podle nařízení příslušných úřadů státních udržoval v celém území Československé republiky veřejný pořádek a veřejnou bezpečnost.“¹¹

2.1. Výzvy a problémy československého četnictva

Vznik československého četnictva sebou nesl i spoustu problémů a výzev. Jeden z nich byl jazykový problém. Velká část mužstva totiž neovládala češtinu v rozsahu, jak nařizoval předpis spolu s nařízením. Z toho pramenil problém v komunikaci četnictva s občany a úředníky. Což do jisté míry podryvalo euforii z nově vzniklého státu, navíc česká správa vyžadovala dodržování češtiny coby úřední řeči. Bohužel se ale četnictvo nebylo schopno domluvit ani se svými nadřízenými a podřízenými, neboť byli průběžně přijímáni noví, mladí četníci, kteří němčinu neovládali. Četnické vedení si tento palčivý problém uvědomovalo, přičemž se obávalo možných odchodů četníků ze služby v případě vyžadování znalosti češtiny. Z toho důvodu vydalo ministerstvo vnitra dne 11. února 1919

¹⁰ DLOUHÝ, Michal. *Století četnické kriminalistiky*. Cheb: Svět křídel, 2014, s. 34 ISBN 978-80-87567-42-5.

¹¹ Zákon č. 299/1920 Sb., o četnictvu. In [Online, Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-2-19]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

výnos s označením VMV 1249.13/19, obsahující lhůtu, jenž se poskytla četníkům za účelem doučení jazyka. Autoři výnosu předpokládali, že příslušníci, kteří nejsou schopni vykonávat svou agendu v češtině, mohou na přechodnou dobu užívat jako úřední řeč němčinu. V uvedeném výnose však nebyl pevně stanoven termín, do kdy je nutné se řeč doučit. Toho mnozí příslušníci využili a roky 1919 až 1920 a část roku 1921 se úřadovalo v němčině. Jelikož se na zemských velitelstvích, ale i generálnímu veliteli, hromadily stížnosti od veřejnosti na četníky, jenž úřadovali v němčině, a rovněž se zhoršovala nálada ve společnosti, vydalo ministerstvo vnitřní věci výnos s označením VMV č. 39504-13/21. V něm stálo, že četniční důstojníci musí bez výjimek do konce dubna 1922 předložit doklad o nabytém vzdělání na školách s českým vyučovacím jazykem, případně složit zkoušku z češtiny. Podobný postup byl ustanoven i pro mužstvo.¹²

K dalším neméně významným problémům, kterým bylo nuceno četnictvo čelit, patřily zejména konflikty národnostního charakteru vyvolané národnostními menšinami. Největší menšinou v československém státě byli Němci, jejichž počet činil přibližně 3 miliony. Dále existovala polská a maďarská menšina.¹³ Právě v pohraničních oblastech, kde bylo většinově zastoupeno německy mluvící obyvatelstvo, nebyla nová republika vítána. Němci zde tvořili velkou část osazenstva stanic, nejen co se týče mužstva, ale i velitelů. Právě tyto Němci neměli k české otázce vůbec žádný vztah. Velká část zdejšího obyvatelstva neměla zájem žít v Československu, kterým do určité míry opovrhovala. Zdejší lidé to brali jako osobní útok proti nim, při kterém ztráceli svá privilegia a určitou jazykovou, a hlavně etnickou nadřazenost. Tyto okolnosti na sebe nenechaly dlouze čekat a začaly se vyhrcovat, v pohraničních oblastech postupně vznikly tzv. iredentní republiky. Právě tyto nově vzniklé celky kategoricky odmítly připojení k republice, a naopak se začaly dožadovat k připojení k tzv. Německému Rakousku. Situace vygradovala takovým způsobem, že dne 29. října 1918 vyhlásila samostatnost tzv. Deutschböhmen se sídlem v Liberci. Obdobně se rozdělily i další části, např. Orlické hory měly tvořit tzv. Sudetenland apod. S tímto začaly být přetvářeny

¹² GALAŠ, Radek. *Československé četnictvo: (1918-1929)*. První republika, svazek 11. Praha: Academia, 2019. s. 51 - 53. ISBN 978-80-200-3016-0.

¹³ KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky*. 1.vyd. Praha: Libri, 2003. s. 88. ISBN 80-7277-1957.

i určité orgány státní správy. Ze státního ministerstva zeměbrany vznikl Státní úřad pro vojenství – Staatsamt für Heerwesen.¹⁴

Reakce Československé vlády na sebe nenechala dlouho čekat, a protože s něčím takovým nešlo souhlasit, odmítla uznat tyto nové „republiky“. Vojenské jednotky spolu s československými četníky začali průběžně obsazovat pohraniční území. Od poloviny prosince roku 1918 postupně zanikala moc vlády v Liberci a do konce roku bylo již celé pohraničí obsazeno československou armádou.¹⁵

2.2. Četnická služební instrukce

Četnický sbor se postupem času, stejně jako nově vzniklá republika, vyvíjel. Tento vývoj doprovázely nové zákony a organizační předpisy týkající se četnické každodenní činnosti. Důležitý význam pro výkon služby měla četnická služební instrukce. Tuto vydal bývalý ministr zemské obrany dne 20. března 1895, č. 43 ř. z. Tuto nadále v jednotlivých fázích upravovaly výnosy Ministerstva vnitra Československé republiky v letech 1923, 1924, 1926, 1928 a 1932.¹⁶

Četnická služební instrukce formulovala opatření pro několik poměrně nezávislých oblastí týkajících se postavení a činnosti četnického sboru. V obecném smyslu popisovala jeho poslání, podřízenost a vztahy k jiným orgánům. Taktéž stanovila pravidla pro interakce během výkonu služby a povinnosti příslušníků četnictva skládat při vstupu do sboru předepsanou přísahu. Rovněž pojednávala o tom, jak by se četníci měli v průběhu služby chovat a čemu by se měli vyvarovat. Dále upravovala výstroj a výzbroj četníků ve službě a určovala, v jakých případech se musí zakročít a jakého jednání je třeba se vyvarovat. Konkrétní opatření jim zakazovala vstup do hostinců, výčepů a kaváren za účelem jídla, pití a zábavy. Do těchto zařízení mohl četník vstoupit pouze za účelem splnění konkrétního úkolu, například šetření události. „*Krčmy sprosté a takové, které nemají dobré pověsti*“¹⁷ byly četníkovi zapovězeny i v době mimo službu. Současně mu bylo

¹⁴ GALAŠ, Radek. *Československé četnictvo: (1918-1929)*. První republika, svazek 11. Praha: Academia, 2019. s. 44 - 45. ISBN 978-80-200-3016-0.

¹⁵ Tamtéž s. 46.

¹⁶ SPURNÝ, Miroslav. *Ve dne v noci podle zákoníku...: policisté a četníci v českých zemích do roku 1945*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s. 92. ISBN 978-80-244-3774-3.

¹⁷ § 11 odst. 2 Služební instrukce pro četnictvo.

zakázáno navazovat vztahy s osobami špatné pověsti, nebo nadměrně konzumovat alkoholické nápoje.¹⁸

2.2.1. Úkoly a služba četnictva

Služební instrukce upravovala konkrétně celkem pět okruhů problematik týkajících se samotné činnosti a postavení četnictva:

Hlava I – zde bylo zakotveno obecné poslání četnictva, určena jeho hierarchie a vztah k dalším orgánům.

Hlava II – tato upravovala chování četníků z obecného hlediska, jejich vědomosti nutné k výkonu služby.

Hlava III – vymezila četnickou službu na obyčejnou a zvláštní a dále ji blíže specifikovala.

Hlava IV – v této se nacházely zvláštní předpisy týkající se postupu četnictva a blíže specifikovala jeho zakročování včetně zatčení a předvedení, dále provádění domovních prohlídek, prohlídek obviněného a dalšího, jako např. činnost při mimořádných událostech.

Hlava V – zde byly uvedeny zvláštní předpisy pro vedoucí příslušníky četnictva, jako velitele stanic, okresní četnické velitele, velitele oddělení, zemského četnického velitele a generálního velitele četnictva.¹⁹

Služba četnictva se dělila na pouze dvě skupiny. Na službu obyčejnou a zvláštní. Již z názvu je patrné, že služba obyčejná zahrnovala běžnou činnost týkající se četnictva na každodenní bázi, přičemž nebylo potřeba žádných speciálních pokynů od úřadů. Tato činnost vycházela ze služebních instrukcí četnictva.

¹⁸ SPURNÝ, Miroslav. *Ve dne v noci podle zákoníku...: policisté a četníci v českých zemích do roku 1945*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s. 92. ISBN 978-80-244-3774-3.

¹⁹ MACEK, Pavel a Lubomír UHLÍŘ. *Dějiny policie a četnictva II*. Praha: Themis, 1999, s. 75. ISBN 80-902670-0-9.

2.2.2. Služba obyčejná

- Zmařit provedení nebo dokončení trestného činu přítomností četníka, trestné činy, které již byly spáchány, oznámit, vyšetřit a samozřejmě pátrat po osobách provinilých.
- Osoby, jež přestoupily zákon, napomenout, jakož je i oznámit k potrestání, případně jejich zatčení a odevzdání příslušnému úřadu s řádnou zprávou o jejich zatčení.
- Za účelem udržení veřejného pořádku, klidu a bezpečnosti zabránit a případně potlačit každého srocení nebo shluknutí a zmocnit se jeho vůdců.
- Ochránit majetek všech občanů, jakožto i jejich osobu, před násilím a zakročít proti všem osobám, které by je ohrožovaly.
- Vykonat podrobné vyšetřování v případech nálezů mrtvol. Dále řádně vyšetřit všechny požáry, loupežná přepadení, vloupání a jiné trestné činy a oznámit tyto události příslušnému úřadu.
- Zjednat a zachovat pořádek na cestách a veřejných místech, dále při shromáždění občanů, při kterých byla obava, že by mohlo dojít k narušení veřejného pořádku. Dále při všeobecných nebezpečích, jako požáry, povodně aj., musel četník zamezit výtržnostem, nepořádku a musel zadržet jejich původce a odbojné osoby.
- Vykonat dohled nad dodržováním předpisů vydaných pro varování před neštěstím a poškozením osob nebo majetku, zjištěné přestupkové jednání oznámit.
- Kontrolovat a dohlížet na zákaz podomního prodeje tiskovin a jejich nedovoleného vyvěšování na místech veřejných.
- V případě žádosti doprovázet cestující nebezpečnými cestami, to ale pouze v případě, že doprovod služba připouštěla.
- Omezit na osobní svobodě vojáky a špehy, kteří se neprokázaly platným dokladem.
- Omezit na osobní svobodě ty osoby, které se vyhnuly své odvodní povinnosti a dle okolností je dodat soudu nebo politickému úřadu.

- Zatknout osoby, které jsou stíhané zatykačem. Dále vykonávat bedlivý dozor nad tuláky, vyzvědači a dále osobami vyhoštěnými a propuštěnými, stejně tak jako osobami pod policejním dohledem.
- Kontrolovat veřejná zařízení, tj. železnice a jiné dopravní prostředky, telefony, telegrafy, silnice, kanály, mosty, veřejné studny, označení hranic, cestníky, aj. V případě zjištěných závad tyto hlásit úřadům, stejně tak osoby, které porušily předpisy týkající se těchto věcí a zařízení, musel četník omezit na osobní svobodě a podle okolností předat příslušným úřadům.
- Dohlížet, aby byly cesty jak pozemní, tak vodní volně průjezdné a aby se každý řídil dle platných pravidel silničního provozu a říčních policejních předpisů.²⁰

2.2.3. Služba zvláštní

Druhou skupinou byla služba zvláštní, přitom tato se konala tzv. na vyzvání,²¹ přičemž bylo přesně rozlišeno zvláštní vyzvání a pouhé oznámení (udání). Zvláštní vyzvání mohl podat pouze určitý orgán veřejné správy, přitom musel přímo souviset s jeho služebním výkonem (např. orgány finanční stráže ve věcech celní apod.) V případě konání služby za přímého řízení státního civilního úředníka muselo četnictvo konat neprodleně, bez zbytečných průtahů. Odmítnout mohlo pouze v případě, že by vyzvání úřadem bylo v přímém rozporu s četnickou přísahou nebo se zákonem.

Okresní četnický velitel, nebo, v případě jeho nepřítomnosti z důvodu služebních závazků nebo jiných příčin, velitel stanice v okresním sídle, měl povinnost každý den navštívit nadřízený úřad ve stanoveném čase. Jeho úkolem bylo přijmout služební pokyny a informovat o provedení úkolů, které mu byly zadány úřadem. V případě výjimečných událostí měl dorazit v jiný čas a byl povinen okamžitě informovat o těchto událostech. Pokud nebylo možné předat příkazy veliteli stanice nebo jeho zástupci, byl úřad oprávněn udělovat příkazy přímo každému

²⁰ MACEK, Pavel a Lubomír UHLÍŘ. *Dějiny policie a četnictva II*. Praha: Themis, 1999, s. 75 – 76. ISBN 80-902670-0-9.

²¹ GALAŠ, Radek. *Československé četnictvo: (1918-1929)*. První republika, svazek 11. Praha: Academia, 2019. s. 180. ISBN 978-80-200-3016-0.

četníkov, který byl povinen takový příkaz bezodkladně provést.²² Každá taková služba musela být následně uvedena ve staniční služební knize, ke které byl následně doplněn výsledek, jakým způsobem byla služba vypořádána. Obdobným způsobem byla vykonávána zvláštní služba pro státní zastupitelství a soudy.²³

3. Organizační struktura četnictva

Četnictvo v organizaci vycházelo z rakouského modelu, převzalo právní předpisy, ze kterých byly určité prvky spojené s mocnářstvím vyňaty a naopak prvky vycházející s demokratických principů doplněny.

3.1. Generální velitel četnictva

V samotném čele četnictva stál generální velitel spolu s řídicími orgány na ministerstvu vnitra. Velel veškerému četnictvu v Československé republice. Do funkce generálního velitele mohl být jmenován pouze prezidentem republiky. Spolu s ním byl jeho úřad tvořen pobočníky, kancelářskými zřízenci a justičními referenty. Zodpovídal se za udržování kázně a vojenského pořádku ministrové vnitra. Taktéž jej byl povinen informovat o všech poznatcích, které zjistil. Měl na starost výcvik důstojníků a mimo jiné provádění kontrol výkonu služby zemských četnických velitelů. V neposlední řadě uděloval dovolené a schvaloval sňatky důstojníků.²⁴

3.2. Zemská četnická velitelství

V sídle každé nejvyšší politické správní oblasti byla zřízena zemská četnická velitelství. Území Československé republiky bylo rozděleno na pět a posléze čtyři zemská velitelství. Tato se nacházela v Praze, Brně, do roku 1929 v Opavě a dále pak v Bratislavě a Užhorodu. Jednotlivá velitelství se označovala číslicemi 1 až 5. V čele každého samostatného celku stál zemský četnický velitel, který řídil

²² MACEK, Pavel a Lubomír UHLÍŘ. *Dějiny policie a četnictva II*. Praha: Themis, 1999, s. 77. ISBN 80-902670-0-9.

²³ GALAŠ, Radek. *Československé četnictvo: (1918-1929)*. První republika, svazek 11. Praha: Academia, 2019. s. 182. ISBN 978-80-200-3016-0.

²⁴ MACEK, Pavel a Lubomír UHLÍŘ. *Dějiny policie a četnictva II*. Praha: Themis, 1999, s. 53. ISBN 80-902670-0-9.

v obvodu jemu svěřené země, věci vojenské, hospodářské a správní. Zajišťoval vzdělání jemu podřízených četníků, uděloval dovolené, prováděl kontroly podřízených útvarů aj.²⁵

U každého ZČV bylo zřízeno doplňovací oddělení, které se staralo o teoretický, ale i praktický výcvik u nově přijatých příslušníků, jednalo se o tzv. četníky na zkoušku, dále se staralo o vzdělání definitivních četníků a v neposlední řadě školení na velitele jednotlivých stanic.²⁶

3.2.1. Exponovaní četničí štábní důstojníci

V letech 1921–1929 existovali exponovaní četničí důstojníci. Důvodem jejich existence bylo zřízení mezičlánku mezi zmíněným ZČV a jednotlivými veliteli četnických oddělení. Stalo se tak proto, že vzhledem k velikosti území bylo značně problematické vyrozumět zemské velitele o poměrech ve sboru na daném území a problematice s tím spojené. V čele této kanceláře byl velen četnický štábní důstojník. Tento měl pro svou agendu ustanovené pobočníky a dva až tři kancelářské pomocníky. Těmto exponovaným štábním důstojníkům mohla být svěřena částečně, nebo úplně působnost ZČV. Zastupovali zemského velitele, kontrolovali dodržování rozkazů u četnických oddělení, dohlíželi na výcvik, udržování kázně aj. V jejich obvodu bylo vždy několik četnických oddělení. V jednotlivých ZČV byla systematizace těchto exponovaných četnických důstojníků následující: Čechy 5, Morava 3, Slovensko 5. Ve Slezsku a Podkarpatské Rusi zřízení nebyli.²⁷

3.3. Četnická oddělení

Jednotlivá zemská četnická velitelství se následně dělila na nižší organizační články, kterým byla četnická oddělení, která zahrnovala území dvou a více politických okresů. V čele jednotlivých oddělení byl správní četnický důstojník.

²⁵ MACEK, Pavel a Lubomír UHLÍŘ. *Dějiny policie a četnictva II*. Praha: Themis, 1999, s. 54. ISBN 80-902670-0-9.

²⁶ OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. 2. vyd. Knižnice Společnosti Edvarda Beneše. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 2012. s. 66 – 68. ISBN 978-80-86107-63-9.

²⁷ MACEK, Pavel a Lubomír UHLÍŘ. *Dějiny policie a četnictva II*. Praha: Themis, 1999, s. 55. ISBN 80-902670-0-9.

Tento mohl být zastupován druhým důstojníkem. Velitel četnického oddělení byl nadřízen okresním četnickým velitelům a dále i velitelům stanic ve svém obvodě. Mezi jeho činnostmi bylo vykonávat vojenský dohled a udržovat kázeň, vojensky vzdělávat a cvičit v praktické bezpečnostní službě podřízené velitele stanic a četníky. Dále navazoval styk s politickými a soudními úřady ve věcech týkajících se bezpečnostní služby a musel odstraňovat zjištěné závady.²⁸

3.4. Okresní četnická velitelství

Území četnického oddělení se skládalo z několika okresních velitelství, jejichž počet se značně lišil. V roce 1924 bylo nejméně 2 a nejvíce 7 velitelství na oddělení. Průměrně připadala na oddělení 3 až 4 velitelství. V Čechách, na Slovensku a Podkarpatské Rusi byla tato čísla podobná, na Moravě se pohybovala v řádech 2 až 3 a ve Slezsku byla 3. Velitelství byla zpravidla zřizována v sídlech okresních politických úřadů. Výjimečně byla umístěna jinde, například ve Slezsku, kde se označovala jako obvodní četnická velitelství. V čele velitelství stál výkonný četnický důstojník (nebo vrchní strážmistr), který byl vojenským představeným všech četnických stanic v okrese. Mezi jeho zodpovědnost spadalo řízení a kontrola činnosti jemu podřízených četnických stanic, dále spolupracoval s příslušným okresním hejtmanem při řešení bezpečnostní situace. Jeho hlavním úkolem bylo přenášet příkazy okresního politického úřadu na četnické stanice. Mimo jiné zjišťoval informace o služebním i mimoslužebním chování četníků a velitelů stanic. Přesvědčoval se, zda četníkům nic nechybí, dotazoval se, jak se stravují, zda umějí zacházet se svěřenou výzbrojí, vybavením atd.²⁹

3.5. Četnické stanice

Nejnižším organizačním článkem byla četnická stanice. Jednotlivé stanice tvořily území okresních četnických velitelství. Jejich obvody však nepřekračovaly území jednoho politického okresu, mohlo tak být pouze výjimečně, a to na základě

²⁸ MACEK, Pavel a Lubomír UHLÍŘ. *Dějiny policie a četnictva II*. Praha: Themis, 1999, s. 56. ISBN 80-902670-0-9.

²⁹ Tamtéž, s. 56–57.

povolání z ministerstva vnitra. Stanice se zřizovaly v sídle okresního politického úřadu nebo ve větších průmyslových či jinak významných místech.³⁰ Do obvodu stanic spadalo několik obcí, zpravidla kolem pěti. V čele každé stanice stál četník v hodnosti vrchního strážmistra. Jeho úkolem bylo řídit chod stanice dle služebních předpisů.³¹ V případě větších stanic existovala i funkce zástupce velitele. Početní stavy byly od 1 až do 40 četníků v závislosti na rozsahu služebního obvodu stanice.³²

Drtivá většina četnických stanic na území Čech, Moravy a Slezska byla zřízena již z období monarchie, do služeb nově vzniklého státu byly převedeny i se stávajícím personálem. Určitou výjimku tvořili příslušníci německé národnosti, kteří odmítali sloužit v nově samostatném státu. Problematicky se situace jevila na Slovensku, kde většinou část četnického personálu tvořilo četnictvo maďarské národnosti. To po vyhlášení republiky stanice opouštělo. Řešením se stalo postupné doplňování mužstva na Slovensku i Podkarpatské Rusi četnictvem z Čech a Moravy.³³

3.6. Četnická pátrací stanice

Dalším organizačním článkem četnického sboru byla četnická pátrací stanice. Tyto byly zřízeny dne 1. ledna 1928, původně u všech okresních četnických velitelství v sídlech krajských soudů. Dnem 1. ledna 1933 bylo toto organizační schéma změněno, přičemž byly ČPS přeměněny na samostatné útvary a podřízeny velitelstvím četnických oddělení, v jejichž sídle byly dislokovány. Stanice byly vybaveny moderními dopravními i technickými prostředky. K dopravě měli četníci možnost využít motorová kola s postranním vozíkem a od roku 1931 i automobily. Ve výbavě byl dále fotografický přístroj, souprava daktyloskopických pomůcek aj. Jako pomocná síla byl k ČPS zařazen i vůdce služebního psa. Mezi hlavní činnost

³⁰ ERHART, Josef. *Rukověť četnictva*. 3., dopl. vyd. Nový Bydžov: V. Janata, 1932. s. 395. § 8 odst. 1.

³¹ SPURNÝ, Miroslav. *Ve dne v noci podle zákoníku...: policisté a četníci v českých zemích do roku 1945*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s. 94. ISBN 978-80-244-3774-3.

³² DLOUHÝ, Michal. *Století četnické kriminalistiky: historie kriminalistiky u četnictva na území České republiky*. 2. vydání. Cheb: Svět křídla, 2022. s. 152–153. ISBN 978-80-7573-103-6.

³³ SPURNÝ, Miroslav. *Ve dne v noci podle zákoníku...: policisté a četníci v českých zemích do roku 1945*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s. 90. ISBN 978-80-244-3774-3.

příslušníků ČPS patřilo pátrání, případně zajištění osoby pachatele a odcizeného majetku, jakož i zajišťování důkazů u každého závažnějšího trestného činu spáchaného v jejich obvodě. Dále se příslušníci ČPS podíleli na preventivních objížďkách v obvodu za pomoci výše uvedených dopravních prostředků. V neposlední řadě vedli evidenci pátrací služby, tvořící určitým způsobem systematické sledování zločinnosti.³⁴

3.7. Četnické pohotovostní oddíly

Neposledním článkem byly četnické pohotovostní oddíly. Tyto byly zřizovány od 1. září 1933 a podléhaly příslušnému veliteli četnického oddělení. Tyto oddíly byly původně vytvořeny k podpoření četnictva v pohraničních oblastech sousedících s Německem. Zprvu existovalo 10 těchto oddílů, které byly dislokovány ve městech s výraznou převahou obyvatel německé národnosti v Čechách a ve Slezsku. Jelikož se tento model osvědčil, vznikly další ČPO i na Moravě a na Slovensku, dále pak v roce 1935 v Podkarpatské Rusi. Koncem roku 1935 bylo celkem 15 oddílů, v červenci 1937 již 31 a v roce 1938 pak 30.³⁵

ČPO podléhaly politickým úřadům jakožto bezpečnostní orgány, které se při výkonu služby řídily pokyny toho okresního úřadu, v jehož sídle byly dislokovány. Početní stav oddílu se pohyboval zhruba okolo 25 mužů, přičemž v tomto počtu byli započítáni i řidiči vozidel.³⁶ ČPO byly výhradně složeny z četníků na zkoušku, kteří se v době, kdy nebyli v přímém výkonu služby, školili a zdokonalovali v předmětech, které byly vyučovány ve školách. Stav mužstva se však postupně zvětšoval s narůstajícím nebezpečím ze strany německého nacismu. Hlavním úkolem ČPO bylo vypomáhat a doplňovat služební činnost četnických stanic v určeném obvodě. Veškerá činnost však spočívala ve spolupráci s příslušnou místní četnickou stanicí, pokud však nehrozilo nebezpečí z prodlení. V případě zadržení osoby byl pohotovostní oddíl povinen předat tuto osobu místně příslušnému četnickému oddělení. Obdobně

³⁴ SPURNÝ, Miroslav. *Ve dne v noci podle zákoníku...: policisté a četníci v českých zemích do roku 1945*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s. 95 – 96. ISBN 978-80-244-3774-3.

³⁵ MACEK, Pavel a Lubomír UHLÍŘ. *Dějiny policie a četnictva II*. Praha: Themis, 1999, s. 64 - 65 ISBN 80-902670-0-9.

³⁶ SPURNÝ, Miroslav. *Ve dne v noci podle zákoníku...: policisté a četníci v českých zemích do roku 1945*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s. 97. ISBN 978-80-244-3774-3.

se postupovalo v případě zjištění trestného činu, přičemž informace o jeho spáchání se taktéž předávaly četnickému oddělení.³⁷

3.8. Četnické letecké hlídky

Určitým prvkem svrchovaného samostatného státu je i potřeba zabezpečit svůj vlastní vzdušný prostor. Československá republika s tímto, v porovnání s jinými evropskými státy, přišla relativně pozdě. Četnické letecké hlídky (dále ČLH) vznikly dne 1.7.1935. Primárně se jednalo o jakousi odpověď na špionážní, a do jisté míry určitě i provokativní, přelety nad územím ČSR německým a maďarským letectvem. Bylo ustanoveno pět stanovišť, v Čechách to byl původně Cheb (odtud bylo stanoviště v roce 1938 přesunuto do Karlových Varů), Růžodol u Liberce a Hradec Králové, ve Slezsku Dolní Benešov u Opavy (odtud bylo stanoviště v roce 1938 přesunuto do Moravské Ostravy) a na Slovensko Vajnory u Bratislavy. Dále měla vznikat další stanoviště ČLH, nicméně realita byla vzhledem ke skutečnostem odlišná. Do zániku Československé republiky existovalo celkem 11 hlídek.³⁸

Hlavní úkol hlídek byl především dohled na dodržování zákonů a mezinárodních smluv týkajících se problematiky letectví spolu s dohledem na vzdušný prostor státního území. Mimo jiné se i spolu s pozemními bezpečnostními složkami spolupodílely na pronásledování nebezpečných pachatelů. Dále se i mohly podílet na záchranných pracích při živelných pohromách a leteckých haváriích.³⁹

K plnění těchto úkolů měly ČLH stíhací a také pozorovací letadla typů: Škoda D-1, Aero Ap-32, Avia B-534 a Letov Š-328. Základní nátěr letounů byl šedozelený, okraje nosných ploch a hlava trupu byly v barvě šarlatově červené, svislé ocasní plochy byly označeny státními barvami ve tvaru sférického trojúhelníku. K výbavě letadel patřil kulomet a zařízení pro odpalování světelných a kouřových raket.⁴⁰

³⁷ DLOUHÝ, Michal. *Století četnické kriminalistiky: historie kriminalistiky u četnictva na území České republiky*. 2. vydání. Cheb: Svět křidel, 2022. s.168–171. ISBN 978-80-7573-103-6.

³⁸ MACEK, Pavel a Lubomír UHLÍŘ. *Dějiny policie a četnictva II*. Praha: Themis, 1999, s. 67 – 68. ISBN 80-902670-0-9.

³⁹ SPURNÝ, Miroslav. *Ve dne v noci podle zákoníku...: policisté a četníci v českých zemích do roku 1945*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s. 98. ISBN 978-80-244-3774-3.

⁴⁰ DLOUHÝ, Michal. *Století četnické kriminalistiky: historie kriminalistiky u četnictva na území České republiky*. 2. vydání. Cheb: Svět křidel, 2022. s. 176. ISBN 978-80-7573-103-6.

4. Doplnování mužstva v četnictvu

V počátcích Československa, kdy ještě nebyl vydán zákon o československém četnictvu, byl stále veden v platnost Rakousko-Uherský zákon o četnictvu z 25. prosince 1895, byť s republikánskými úpravami. Tento stanovil následující podmínky k přijetí k četnictvu:⁴¹

Četníkem se mohl stát pouze muž se státním občanstvím republiky Československé a musel ovládat plynule zemský jazyk. Další podmínky stanovily, že musel být bezúhonný, svéprávný a duševně způsobilý a starší věku 21 let, avšak nedosáhl věku 35 let. Co se jeho osobního stavu týkalo, tak musel být svobodný nebo bezdětný vdovec. V neposlední řadě fyzicky zdatný, přiměřeně vysoký a musel být absolventem alespoň obecné školy.⁴²

Mužstvo československého četnictva se doplňovalo přijímáním uchazečů, tzv. dobrovolníků. Možnosti, jak se k četnictvu přihlásit, byly prakticky dvě. V první uchazeč podal přihlášku se žádostí o přijetí na četnickou stanici. Celým procesem jej zde doprovázel velitel stanice, který zadokumentoval potřebná data, potvrzení školní docházky, údaje rodičích s informacemi k jejich zaměstnání. Dále se prověřila celá rodina uchazeče z hlediska morální bezúhonnosti. Po vyhotovení všech potřebných informací odeslal velitel celou složku na doplňovací oddělení k dalšímu zpracování. Druhá možnost byla zaslat přihlášku přímo na zemské velitelství, přičemž to pak následně přihlášku odeslalo na příslušnou četnickou stanici k prověrce uchazeče. V mnoha případech stačilo, aby uchazeč měl v rodině osobu s trestní minulostí či tato osoba měla pouze pověst např. výtržníka nebo opilce a uchazeč nebyl k četnictvu přijat. Problematické to bylo i v případě, že byl uchazeč ženatý. Důvod byl ten, že správa četnictva potřebovala mužstvo překládat na jiné stanice dle momentální situace a nutnosti, což v případě založení rodiny byl problém, druhým důvodem byla obava o výkon služby. Existoval názor, že ženatý četník nebude ochoten vykonat zákrok, ve kterém by mohl reálně přijít

⁴¹ GALAŠ, Radek. *Československé četnictvo: (1918-1929)*. První republika, svazek 11. Praha: Academia, 2019. s. 60 - 61. ISBN 978-80-200-3016-0.

⁴² MACEK, Pavel a Lubomír UHLÍŘ. *Dějiny policie a četnictva II*. Praha: Themis, 1999, s. 99 – 100. ISBN 80-902670-0-9.

o život, přičemž v případě volby by zvítězila věrnost k rodině nad loajalitou ke službě.

Samotné prověřování mohlo trvat i měsíce, po shromážděních všech vyžádaných zpráv bylo rozhodnuto, zda uchazeč bude přijat, nebo ne. O tomto byl vyrozuměn písemnou zprávou. V kladném případě byl uchazeč přijat a následně musel počkat na povolávací rozkaz. Poté se dostavil k doplňovacímu oddělení, ve kterém byl zařazen do kurzu a kde také složil přísahu Československé republiky.⁴³

V roce 1923 zněla služební přísaha četnictva následovně:

„Přisahám při všem, co jest mi svato a v plné shodě se svým svědomím a přesvědčením, že budu republice československé a její vládě věren a oddán, že budu jejích zákonů a nařízení mně nadřízených úradů a svých představených ochotně poslušen, že budu přísně zachovávatí úřední tajemství a že při svém konání budu mít vždycky jen zájem služby a prospěch republiky československé na zřeteli. Přisahám, že povinnosti četníka (četnického důstojníka), jež jsou nebo budou zákony a nařízenými nebo rozkazy mých představených pro zachování veřejného pořádku, klidu a bezpečnosti stanoveny a povinnosti vojína, jež mně zákony a předpisy vojenskými jsou nebo budou uloženy a jež jsem vojenskou přísahou na sebe vzal, budu svědomitě a nestranně plniti. Tak přisahám.“⁴⁴

Tato přísaha byla povinná pro každého uchazeče o službu v četnictvu. V případě, že by ji uchazeč nesložil ústně a nestvrdil ji svým podpisem, nemohl by být k četnictvu přijat. Přísaha byla zpravidla vykonávána v českém, nebo slovenském jazyce. Na smíšených územích ji v případě příslušníků polské nebo německé národnosti mohli uchazeči složit v polštině nebo němčině. Postup samotného složení přísahy se vykonával tak, že ji předem určený příslušník četnictva přečetl, přičemž ji přísahající neopakovali, nýbrž na závěr zvolali „tak přisaháme“. Během

⁴³ GALAŠ, Radek. *Československé četnictvo: (1918-1929)*. První republika, svazek 11. Praha: Academia, 2019. s. 60 – 62 ISBN 978-80-200-3016-0.

⁴⁴ PINKAS, Oldřich a Josef ERHART. *Sbírka četnických předpisů*. Praha: Tiskem knihtiskárny J. Gusek v Kroměříži, 1923, s. 30.

toho drželi svou pravou ruku zvednutou do výše. Tato přísaha byla klíčovým prvkem loajality a oddanosti, kterou se od četníků očekávalo.⁴⁵

Tímto pečlivým a náročným procesem přijímání bylo zajištěno, že četnictvo disponovalo kvalifikovanými a morálně odpovědnými četníky, schopnými plnit své úkoly v souladu se zákony a principy Československé republiky.

5. Vzdělávání četnictva

Vzdělání československého četnictva bylo základním prvkem pro zajištění efektivního a odpovědného výkonu služby. Vzdělávací systém, zakotvený v Instrukci pro četnické školy, sehrával klíčovou roli. Tato instrukce nejen organizovala školy, ale také stanovila základní výchovné a vzdělávací principy. Nezbytným předpokladem pro správné vykonávání četnické služby byl náležitý teoretický výcvik, který měl poskytnout odborné znalosti a prohloubit všeobecné vzdělání, vést ke zlepšení fyzické zdatnosti a posílení morálních vlastností, kterými mělo četnictvo vynikat.⁴⁶

Výsledky teoretického a praktického výcviku byly průběžně kontrolovány a hodnoceny. Znalosti byly vyžadovány nejen při zařazení do běžné výkonné služby, ale každý četník byl povinen nepřetržitě pokračovat ve svém vzdělávání. Tento důraz na neustálé učení a zdokonalování se odrazil nejen ve výkonech četníků, ale i v kvalitě celého četnického sboru.

⁴⁵ GALAŠ, Radek. *Československé četnictvo: (1918-1929)*. První republika, svazek 11. Praha: Academia, 2019. s. 62 ISBN 978-80-200-3016-0.

⁴⁶ VÁŇA, R. *Teoretický a praktický výcvik četnictva*. Praha 1937, s. 1.

5.1. Systém četnických škol

Četnický vzdělávací systém byl rozdělen do tří hlavních škol:

- škola pro výcvik četníků na zkoušku,
- škola pro výcvik velitelů četnických stanic,
- škola pro výcvik výkonných důstojníků.

Všechny tyto školy byly dislokovány u doplňovacích oddělení, každá z nich měla specifický program přizpůsobený potřebám a povinnostem daného stupně ve službě. Organizace výuky byla pečlivě plánována, s důrazem na střídání náročnějších a snadnějších disciplín. Kromě toho byl kladen důraz na praktický a vojenský výcvik, který zahrnoval různé specializované kurzy, jako například kurz pro vůdce služebního psa, topografický kurz nebo lyžařský kurz. Dále byla do výuky zařazena i služba na četnických stanicích. Velícím důstojníkem zmíněných četnických škol byl velitel doplňovacího oddělení. Tento měl k sobě přidělený potřebný počet důstojníků, případně civilních dobrovolníků, jakožto učitelů. Výběru učitelů byla věnována výjimečná pozornost, museli vynikat všeobecnými, odbornými a pedagogickými vědomostmi, a i určitými zkušenostmi, přičemž museli vynikat i po stránce mravní, aby byli dobrým vzorem jim svěřenému četnictvu.⁴⁷

5.1.1. Škola pro výcvik četníků na zkoušku

V případě přijetí k četnictvu byli následně četníci na zkoušku přiřazeni k doplňovacímu oddělení k výše uvedené škole. Doba výcviku zde byla 8 měsíců. Úkolem bylo poskytnout nováčkům základ, který by byl upotřebitelný pro další výcvik a pro praktický výkon služby. Dále měli učitelé na četnických školách za úkol pěstovat ušlechtilé vlastnosti svých žáků. Praktický výcvik v občůzkové a pátrací službě probíhal v obvodech četnických stanic nejdříve tři měsíce po teoretickém výcviku.⁴⁸

⁴⁷ MACEK, Pavel a Lubomír UHLÍŘ. *Dějiny policie a četnictva II*. Praha: Themis, 1999, s. 69 - 70 ISBN 80-902670-0-9.

⁴⁸ Tamtéž s. 71.

K vyučovacíím předmětům všeobecného vzdělání patřily:

- služební jazyk,
- jazyk menšinový (v případě, že bylo v obvodu zemského četnického velitelství více jazyků, rozhodl zemský četnický velitel o tom, jaký jazyk bude vyučován),
- dějepis,
- zeměpis,
- přírodopis,
- zdravotověda,
- počty.

Dále byly vyučovány odborné předměty, přičemž tyto zahrnovaly:

- zákon o četnictvu,
- ústavní právo,
- správní právo,
- kasární předpis,
- četnickou služební instrukci,
- trestní řád,
- služby pátrací a daktyloskopické,
- služební řád branné moc republiky Československé,
- nauka o zbraních a střelbě.⁴⁹

V případě úspěšného ukončení studia a složení odborné zkoušky se mohl dotyčný stát definitivním četníkem. Dále získal hodnost strážmistra a obdržel Výpis z kvalifikační listiny. V té bylo uvedeno hodnocení všech absolvovaných předmětů, dále celkový prospěch, a i celkové umístění mezi všemi absolventy školy v daném

⁴⁹ MACEK, Pavel a Lubomír UHLÍŘ. *Dějiny policie a četnictva II*. Praha: Themis, 1999, s. 71. ISBN 80-902670-0-9.

roce.⁵⁰ Následně byli absolventi přiřazeni na jednotlivé četnické stanice nebo k pohotovostním oddílům (jak je již uvedeno výše, toto až po roce 1933).

5.1.2. Škola pro výcvik velitelů stanic

V této škole se provádělo další vzdělávání četnictva. Jednalo se o školu se zaměřením na rozšíření a prohloubení všeobecného a odborného vzdělání definitivních četníků. Primární bylo si osvojit znalosti potřebné pro výkon funkce velitele stanice. K přijetí na tuto školu bylo potřeba vykonat přijímací zkoušku a dále doložit praxi u četnické stanice. Dále byli přijati pouze ti četníci, kteří vykonali dobu služby u četnictva v minimální délce 4 roky. Délka studia byla stanovena na dobu 10 měsíců.⁵¹

Mezi vyučované předměty patřilo:

- polní četnická služba,
- hospodářské předpisy pro četnictvo,
- mobilizační předpisy,
- nauka o terénu,
- předpisy o vojenských asistencích.⁵²

5.1.3. Škola pro výcvik výkonných důstojníků

V této škole byli školeni kvalifikovaní vrchní strážmistři, jenž usilovali o hodnost četnického výkonného důstojníka, nebo okresního četnického velitele. Podmínkou získání povolání do této školy bylo absolvovat školu pro výcvik velitelů stanic s minimálně velmi dobrým prospěchem, získat velmi dobrou kvalifikaci, mít dokonalou znalost služebního jazyka a ovládat alespoň jeden jazyk menšinový. Dále museli vykonávat výkonnou službu v minimální době 15 let. Co se týká žádostí o přijetí, tak k této se muselo přiložit hodnocení nadřízeného se stanoviskem, zda má žadatel plnou morální a osobnostní schopnost k získání důstojnické hodnosti. Vyučované předměty byly opět rozděleny na všeobecné

⁵⁰ ERHART, Josef. *Rukověť četnictva*. 3., dopl. vyd. Nový Bydžov: V. Janata, 1932. s. 44 – 45.

⁵¹ MACEK, Pavel a Lubomír UHLÍŘ. *Dějiny policie a četnictva II*. Praha: Themis, 1999, s. 72 ISBN 80-902670-0-9.

⁵² MACEK, Pavel, *Systém vzdělávání četníků v období 1. republiky*, in: *Bezpečnostní teorie a praxe*, 4, 2006, s. 85-91.

a odborné. U všeobecných byl kladen důraz na literaturu, přírodopis, fyzikální objevy se souvislostí s kriminalistkou. Odborné předměty byly obdobné jako ve škole pro výcvik velitelů stanic obohacené o vychovatelství a vyučovatelsví. Zakončení této školy bylo provedeno ústní zkouškou před komisí.⁵³

5.2. Odborné kurzy a pokračovací výcvik

Dále je nutné zmínit odborné kurzy a pokračovací výcvik, které měly důležitou roli ve vzdělávání četnictva. Odborné kurzy byly určeny ke speciálním odvětvím bezpečnostní služby. Jednalo se např. o službu zpravodajskou, lyžařský kurz, topografický kurz, odborný pátrací kurz, kurz řidičů motorových vozidel a vůdců motokol atd. Ke každému kurzu byl vydán zvláštní předpis, který stanovil jeho účel, učební osnovu, trvání a případnou formu zakončení. Pokračovací výcvik navazoval na absolvování výše uvedených škol za účelem doplnění a prohloubení odborných znalostí a osvojení si nově vydaných předpisů apod. Rozvrh těchto pokračujících výcviků určoval zemské četnické velitelství tak, aby byl na všech četnických stanicích jednotný. Samotnou výuku řídil velitel stanice, jenž i odpovídal za řádný výcvik jemu podřízených četníků. Tuto činnost mohl vykonávat i popřípadě jeho zástupce. Ve výjimečných případech, kdy ani zástupce nebyl schopen tuto činnost vykonávat, mohli četníci studovat sami. Kontrolu a dozor nad pokračujícím výcvikem vykonávali okresní četniční velitelé.⁵⁴

Celkově lze konstatovat, že vzdělávání Československého četnictva v daném období bylo systematické, důkladné a zaměřené na praktickou i teoretickou přípravu příslušníků pro výkon jejich složitých úkolů.

⁵³ MACEK, Pavel., UHLÍŘ, Lubomír. *Dějiny policie a četnictva II.* Praha: Vyd. POLICE HISTORY, 1999. s. 72 ISBN 80-902670-0-9.

⁵⁴ Tamtéž s. 72.

Obrázek 2 - Školní střelby, rok 1935, Bradlecká Lhota, okr. Jičín⁵⁵

6. Rozdělení příslušníků sboru

V případě sboru četnických gážistů bez hodnostní třídy byly zavedeny tři skupiny hodností. Jednalo se o mužstvo (tj. četníci na zkoušku), strážmistři a vrchní strážmistři. Četník na zkoušku mohl být povýšen na strážmistra, pouze pokud vyhověl podmínkám pro definitivní přijetí ke sboru. Povýšen na štábního strážmistra mohl být v případě úspěšného absolvování četnické hodnostní školy a odsloužení minimálně 10 let v četnickém sboru s velmi dobrou kvalifikací (viz. kapitola o četnických školách). Štábní strážmistr mohl být povýšen na praporčíka v případě odsloužení minimálně 10 let ve výkonné službě a úspěšném absolvování četnické hodnostní školy. Povýšen z praporčíka na vrchního strážmistra mohl být ten četník, který byl ustanoven jako velitel stanice nebo okresu. Právo vykonat povýšení měl zemský četnický velitel. Praporčíky a vrchní strážmistry povyšovalo ministerstvo vnitra.⁵⁶

⁵⁵ Soukromý archiv por. Bc. Josefa Kracíka.

⁵⁶ SPURNÝ, Miroslav. *Ve dne v noci podle zákoníku...: policisté a četníci v českých zemích do roku 1945*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. s. 94. ISBN 978-80-244-3774-3.

Co se důstojníků týče, tak tito se dělili na četnické důstojníky zbraně a služeb. Důstojníci zbraně se dále členili na důstojníky správní, jenž byli výhradně představenými podřízeného četnictva, a výkonné, kteří na jedné straně byli ti, kdo měli vedoucí postavení nad svými podřízenými, na straně druhé ale museli vykonávat i pravidelnou bezpečnostní službu včetně všech oprávnění, jež náležely řadovým četníkům. Důstojníci správní pak zastávali pozice velitelů četnických oddělení, dále všech vyšších velitelů, pobočnicků ale i učitelů na četnických školách. Důstojníci výkonní se zpravidla ustanovili na pozici okresního četnického velitele a učitele na četnických školách. Existovaly však i výjimečné případy, při kterých byli ustanoveni na důstojnických místech v kancelářích vyšších velitelství. Nejvyšší možná hodnost u výkonných důstojníků byla major.⁵⁷

7. Výstroj četnictva

Tak jako u jiných problematik četnictva byly i uniformy v počátcích rakouského vzoru, nicméně s odstraněnými atributy monarchie. První stejnokrojový předpis upravující uniformy československého četnictva vznikl až v roce 1921. Do té doby se jednalo o přechodnou dobu, při které se četnictvo zbavovalo starých vzorů bývalého mocnářství a snažilo se jej postupně nahrazovat novými. To vyvrcholilo prvním stejnokrojem československého četnictva, a hlavně ustálením vlastní symboliky. V období mezi lety 1918–1921 lze vymezit tři etapy. První je v období od 28. října 1918 do 7. prosince 1918. V této době byly využívány tzv. kolkované stejnokroje. Jednalo se o upravované rakouské uniformy, opatřené novým hodnostním označením. To bylo tvořeno ve tvaru horizontálních prýmků na čepici a vertikálních na límci.⁵⁸ Další úprava spočívala v odnětí atributu mocnářství, tj. rakouského orla. Tento byl původně umístěn na přilbách, sumkách a čepicích. Náhradou za něho měly být národní odznaky. Jelikož ale nebylo pevně stanoveno, co národní odznak znamená, vznikl zde veliký prostor pro improvizaci a každý četník k tomuto přistoupil po svém. Stejnokroje tedy začaly být tzv. kolkovány, což znamenalo, že byly opatřovány různými odznaky s českým lvem nebo dalšími

⁵⁷ Tamtéž, s. 93 - 94.

⁵⁸ MACEK, Pavel., UHLÍŘ, Lubomír. *Dějiny policie a četnictva II*. Praha: Vyd. POLICE HISTORY, 1999. s. 102. ISBN 80-902670-0-9.

doplňky v národních barvách, tj. v bílé a červené. Sloužilo se tedy ve starých uniformách, tvořených z blůzy temně zelené barvy opatřené krytým zapínáním spolu se čtyřmi vykrojenými patkami krytými vnitřními kapsami vpředu. Límeček byl tzv. „stojáček“, na kterém byly výložky červené barvy s hodnotami dle dosud platného rakouského předpisu. Kalhoty byly rovné, temně modré barvy. Obuv četnictva byla kotníková, černé barvy. Další symbol starého režimu byla tzv. korková přilba, zavedená roku 1902, kterou nová republika okamžitě zakázala užívat. Namísto ní četníci nosili tzv. képi, tuhé čepice černé barvy.⁵⁹

Druhé období z roku 1919 přineslo typové změny uniformy. Nové stejnokroje byly šedozelené barvy, hodnotní označení tvořené ve tvaru krokovic a horizontálních prýmků bylo umístěno na rukávy. Další novinkou bylo zavedení rozdílných uniforem pro důstojníky a mužstvo, které se od sebe lišily stříhem. Došlo k zániku čapky a namísto ní se nově zaváděla tzv. brigadýrka. Tato byla dle terminologie v předpisech označována jako „čepice“. I tato se v případě důstojníků a mužstva lišila, pro důstojnický sbor byla vyrobena z jemného sukna, pro mužstvo ze sukna polojemného. Tvar měla kulatý a pevný, jako výztuha byl použitý drát. I knoflíčky byly, stejně jako všechny kovové doplňky, odlišené, přičemž důstojníci měli knoflíčky stříbrné, mužstvo mořené. Kabát dostal rovněž novější střih, přičemž se opět v maličkostech lišil pro mužstvo a pro důstojníky.⁶⁰

Poslední typ stejnokroje pocházel z roku 1921, kdy ale bylo umožněno donášet dosavadní typ stejnokroje do konce roku. Nově zavedená uniforma se lišila již pouze v drobných jednotlivých detailech. Hodnostní označení kopírovalo vojenský styl, opatřené podélným pruhem ve výložkové barvě. Od roku 1921 se nosilo na náramenících a dále také na čepicích. Zde však pouze v menší míře. Největší změny hodnotního označení zaznamenalo četnictvo v letech: 1925, 1930, a 1937. Zajímavostí bylo, že všichni členové četnického sboru nosili ve službě i mimo ni rukavice. Ty byly šedivé barvy, z kůže nebo mohly být pletené. V případě nevlídného počasí a v zimních měsících směli četníci nosit pláště a pláštěnky. Nepromokavý plášť mohl být opatřen kápí. Speciální vybavení užívali řidiči motocyklů nebo automobilů. V letních měsících klasický standartní stejnokroj

⁵⁹ GALAŠ, Radek. *Československé četnictvo: (1918-1929). První republika*, svazek 11. Praha: Academia, 2019. s. 263 - 265 ISBN 978-80-200-3016-0.

⁶⁰ Tamtéž. s. 272 – 274.

a v zimních kožený kabát, kožené jezdecké kalhoty, silné rukavice, brýle pro ochranu zraku a kukly.⁶¹

8. Výzbroj četnictva

Četnictvo disponovalo v letech 1918–1938 poměrně rozsáhlou a různorodou škálou zbraní. Na počátku byla četnická výzbroj totožná s výzbrojí z dob monarchie. Četnictvo si ponechalo původní palné zbraně, které se dělily na dlouhé, což byly pušky, karabiny a krátké, mezi které patřily pistole a revolvery. Ve výzbroji byly i chladné zbraně, mezi které patřily bodáky a šavle, které byly v prosinci roku 1918 odstraněny, nicméně však byly v druhé polovině 20. let znovu zaváděny do výzbroje. Nejprve byly používány bodáky k puškám systému Mannlicher, následně pak od poloviny 30. let bodáky k puškám systému Mauser. V roce 1926 pak byl zaveden do služební výzbroje obušek. Mezi palné zbraně patřily u četnictva samonabíjecí pistole a krátké opakovací pušky. V pozdějších dobách se ve výzbroji objevily rovněž kulometry a ruční granáty.⁶²

8.1. Krátké palné zbraně

Pistole používali důstojníci četnictva a také gážisté mimo hodnostní třídy. Primárně se používaly při tzv. službách v místě, což byla služba na nádraží, ve městě apod. Dále v situacích, při kterých by bylo nepravděpodobné použití pušky. Pistole se na rozdíl od pušek nacházely ve výzbroji četnictva jen v omezeném množství. Ke každé pistoli patřila mírová dotace 20 ostrých nábojů, které byly u držitele zbraně. Nejdříve byly užívány pistole vz. 13, následně pak pistole vz. 22 a vz. 24. Určitou specialitou byla osvětlovací pistole, kterou byli vybaveni letci u četnických leteckých hlídek.⁶³

⁶¹ MACEK, Pavel., UHLÍŘ, Lubomír. *Dějiny policie a četnictva II.* Praha: Vyd. POLICE HISTORY, 1999. s. 102 – 103. ISBN 80-902670-0-9.

⁶² Tamtéž s. 104.

⁶³ MACEK, Pavel., UHLÍŘ, Lubomír. *Dějiny policie a četnictva II.* Praha: Vyd. POLICE HISTORY, 1999. s. 107. ISBN 80-902670-0-9.

Obrázek 3 - Signální pistole vz. 30⁶⁴

8.2. Dlouhé palné zbraně

Podstatně dlouhou dobu se ve výzbroji četnictva nacházely rakouské zbraně, zejména pušky Mannlicherova systému vz. 90. V roce 1933 došlo v četnictvu k přezbrojení na pušku vz. 33, která disponovala systémem Mauser. Pušky československé výroby se do výzbroje četnictva zařadily až v roce 1935. Mezi tyto řadíme krátkou pušku vz. 33, přičemž vycházela z pušky armádní vz. 24. Střelivem pro pušky vz. 33 byly ostré náboje vz. 23. Ke každé takové pušce bylo vydáno 60 ks ostrých nábojů. K přímému užití si četník z celkového počtu ponechal 15 kusů nábojů, přičemž 5 těchto nábojů vložil do zbraně a zbylých 10 kusů si ponechal v sumce na opasku. Zbytek střeliva byl uložen na stanici u jejího velitele.⁶⁵

⁶⁴ *Signální pistole vz. 30* [online]. Vojenský historický ústav Praha, 2022. [cit. 05. 02. 2024] Dostupné z: <https://www.vhu.cz/exhibit/signalni-pistole-vz-30-pro-cetnictvo/>.

⁶⁵ SPURNÝ, Miroslav. Almanach příspěvků z XI. Konference policejních historiků 2016. Praha. Muzeum Policie ČR, 2018, s. 359 - 388. ISBN 978-80-86466-97-2.

9. Charakteristika okresu Nová Paka

Město Nová Paka bylo vždy centrem mikroregionu novopacko. V dávných dobách bylo nazýváno mimo jiné jako kumburské panství (dle nedalekého hradu), v držení ho měli páni z Vantenberka, Lichtenburka, Trčkové z Lípy, Zikmund Smiřický ze Smiřic a nejvýznamnější z nich, Albrech z Valdštejna.⁶⁶ Zásadní změna státní správy přišla v roce 1850, vlivem revoluce Rakouského císařství v letech 1848–1849, přičemž v novém zemském uspořádání do sedmi krajů připadla Nová Paka ke kraji jičínskému, podkraji hořickému a sama se stala centrem okresu a sídlem okresního soudu a berního úřadu. Tímto město získalo lepší postavení, než mělo v minulosti. Právě díky novým úřadům přišli do města lidé z celého okresu, neoddělitelně s tím i nový zisk a příležitosti města a jeho obyvatel. Avšak stále se jednalo o okres soudní a berní, nikoliv však politický. Tímto se stal až v další fázi reformy, konkrétně roku 1855, ve kterém došlo k přeorganizování kraje, zrušení podkrajů a politická správa byla více přenesena na okresy.⁶⁷

Další velká reorganizace proběhla v roce 1903, a to ustanovením politického okresu Nová Paka, ke kterému byl ale přidělen i soudní okres hořický. Tento si vymohl určitou autonomii v okrese dosazením exponovaného samostatného úředníka a zřízením hořické expozitury. Toto spojení vydrželo až do roku 1938, kdy se Hořice osamostatnily a působily již jako samostatný politický okres.⁶⁸

Nová Paka je situována v podhoří Krkonoš, uprostřed soudního okresu novopackého. Rozloha obce Nová Paka byla poprvé přesně vymezena roku 1842. Měřila 1.495 jiter 464 čtvereční sály, v přepočtu na dnešní měřítka to bylo 859 ha 7 a 95 m².⁶⁹

Okres Nová Paka byl v roce 1921 tvořen 52 obcemi, 62 osadami. Konkrétně se jednalo o tato sídla: Bělá u Pecky, Borovnice, Brdo, Brtev, Bukovina u Čisté, Bukovina u Pecky, Česká Proseč, Čistá, Dolní Javoří, Dolní Nová Ves, Dolní

⁶⁶ BENEŠ, Zdeněk, *Dějiny Nové Paky I.*, Město Nová Paka 2012, s. 34 – 59 ISBN 978-80-260-1701-1.

⁶⁷ Tamtéž s. 167 – 168.

⁶⁸ JUŘENA, Jan. *Soumrak nad českým Podkrkonoším: německá okupace Novopacka a Jilemnicka v roce 1938*. Dvůr Králové nad Labem: Ve Fortprint vydala Jednota Československé obce legionářské v Mladé Boleslavi, 2013. s. 13 ISBN 978-80-86011-55-4.

⁶⁹ NOVOPACKO, *vlastivědná monografie okresu*, III díl, Okresní školní a kulturní odbor učitelské jednoty „Budeč“ v Nové Pace, Nová Paka 1929, s. 14, s. 219.

Kalná, Horka u Staré Paky, Horní Javoří, Horní Kalná, Horní Nová Ves, Hřídelec, Choteč, Karlov, Krsmol, Kumburský Újezd, Lány, Lázně Bělohrad, Lhota u Pecky, Levínská Olešnice, Nedaříž, Nová Paka, Pecka, Prostřední Nová Ves, Přibyslav, Pustá Proseč, Radkyně, Roškopov, Slemeno, Stará Paka, Staňkov, Stav, Studénka, Stupná, Svatojánský Újezd, Svojek, Štikov, Tample, Úbislavice, Uhlíře, Ústí, Valdov, Vidochov, Vidonice, Vrchovina, Zboží, Žďár u Ždírnice.⁷⁰ Obytných domů se zde nacházelo 5183, neobydlených 85. Mužů bylo v okrese 14174, žen 16271. Celkově tedy 30445 lidí. Obec Nová Paka čítala v roce 1921 celkem 6363 obyvatel, z toho 3022 mužů a 3331 žen.⁷¹

Obrázek 4 - Mapa města Nová Paka, r. 1929⁷²

Geograficky se okres nacházel u severní hranice Československé republiky (od samotných hranic státu tento okres dělily pouze okres vrchlabský a jilemnický, ve kterých se nacházely početné německé národnostní menšiny).

⁷⁰ SOA Jičín, Okresní soud Nová Paka, i. č. 94.

⁷¹ NOVOPACKO, *vlastivědná monografie okresu*, III díl, Okresní školní a kulturní odbor učitelské jednoty „Budeč“ v Nové Pace, Nová Paka 1929, s. 14, s. 229.

⁷² NOVOPACKO, *vlastivědná monografie okresu*, III díl, Okresní školní a kulturní odbor učitelské jednoty „Budeč“ v Nové Pace, Nová Paka 1929, s. 14, součást přílohy.

9.1. Oznámení o vzniku republiky

Obyvatelstvo Nové Paky nemělo, vlivem rakouské cenzury, velké povědomí o dění na frontách ani o československém odboji. Nicméně události 28. října 1918 na sebe nenechaly dlouho čekat. Zpráva o vyhlášení samostatnosti dorazila do Nové Paky téhož dne o půl druhé hodiny odpolední za pomoci telegrafu, odkud ji úředník p. Fail oznámil telefonicky poště v Nové Pace. Dále se zpráva šířila již samovolně po celé Nové Pace a jejím okolí. Ještě téhož dne začaly mizet z domů rakouské znaky a objevovat se první prapory Československé republiky.⁷³

Obrázek 5 - Oslavy vzniku republiky v Nové Pace ⁷⁴

29. říjen 1918.

Hlavní oslavy se konaly dne 29. října 1918, obyvatelstvo se sešlo na náměstí v Nové Pace a zpívalo českou hymnu. K žádným násilnostem během oslav nedošlo, ale projevům radosti se zabránit nedalo. V kašně se kupříkladu „topili“ císařští orli, jenž byli strženi z úředních budov. Ve dvě hodiny odpoledne se sešel průvod, čítající bezmála 3300 lidí, který prošel městem na náměstí, kde promluvili

⁷³ NOVOPACKO, *vlastivědná monografie okresu*, III díl, Okresní školní a kulturní odbor učitelské jednoty „Budeč“ v Nové Pace, Nová Páka 1929, s. 520 – 521.

⁷⁴ Tamtéž, s. 520.

MUDr. Matys⁷⁵, Butter a další řečníci. Oslavy to byly vskutku velkolepé, nejlépe je asi vystihl zápis z kroniky města, který se k těmto událostem vracel, stálo zde: „29.10.1918. Ráno jsme i mrtvým na hřbitově řekli, že je svoboda“⁷⁶

9.2. Správa města a okresu

V lednu roku 1919 byl přijat Národním shromážděním nový volební řád do obecních zastupitelstev, což znamenalo zásadní změnu v politickém životě. Stanovil totiž všeobecné, rovné a tajné hlasovací právo pro všechny občany republiky, poprvé tak mohly volit i ženy. Hlasovací právo měli tedy všichni občané starší 21 let a zároveň museli pobývat v obci minimálně tři měsíce. Volební období bylo čtyřleté, v roce 1933 bylo prodlouženo na let šest. Ačkoliv se jednalo o volby obecní, tudíž dalo by se říct nevýznamné, tak opak byl pravdou, jelikož na základě jejich celkového výsledku byla jmenována vláda republiky. Spolu se změnou státního zřízení se změnila i správa města a okresu. V čele okresního hejtmanství byl nahrazen Dr. Kozlovský, který byl ve funkci od roku 1910. Na jeho místo byl ustanoven Ladislav Troníček. I v čele města nastaly změny, kdy rezignoval starosta Jindřich Záhajský. Starostou byl od roku 1907. V jeho případě důvodem rezignace nebyly politické motivy, ale prostá únava z těžké práce během válečných časů. Novým starostou se stal JUDr. Eduard Kaizl, který jím byl ale pouze sedm měsíců. Následně byl starostou zvolen Josef Zívr, který tuto funkci vykonával až do roku 1938.⁷⁷

Volby, kterých se účastnilo sedm politických stran, se konaly 19. května 1919, nejúspěšnější byla Sociálně demokratická strana se ziskem deseti mandátů. Druhá byla Živnostenská strana s osmi křesly, následovala strana Lidová s křesly pěti, čtvrtá Národní demokracie se čtyřmi křesly, pátá byla Československá socialistická strana, také se čtyřmi křesly, Strana pracujícího lidu měla mandáty tři a Agrárníci pouze dva. Dalo by se říct, že v obecních volbách byla po celou dobu 1. republiky v politickém spektru pravice i levice vyvážená. Poslední volby před

⁷⁵ MUDr. Václav Matys, praktický lékař v Nové Pace, který se zapojil do několika místních spolků. Člen Sokola a pracovník ve školství. viz. BENČOVÁ, Yvona. *Osobnosti Novopacka*. Nová Paka: Město Nová Paka, 2011. s. 174. ISBN 978-80-260-1742-4.

⁷⁶ SOA Jičín, Město Nová Paka, *Pamětní kniha obecní – Nová Paka*, č. 2, kn. 128.

⁷⁷ BENEŠ, Zdeněk, *Dějiny Nové Paky I.*, Město Nová Paka 2012, s. 260. ISBN 978-80-260-1701-1.

událostmi v Mnichově, které se konaly 12. července 1938, byly pro osud republiky vcelku zásadní. Německé obce v nich volily Sudetoněmeckou stranu (SdP). V Novopackém okrese se nejedna tato obec nacházela, avšak v samotném okresním městě vyšly vítězně levicové strany, poprvé od vzniku republiky. Starostou se stal Julius Fišera, za národně socialistickou stranu.⁷⁸

Politickým stranám v dané době předcházela spolková činnost, která byla na Novopacku bohatá a rozsáhlá. Činnost těchto spolků byla v počátcích orientována primárně do oblasti vzdělávací, kulturní a samozřejmě i sportovní. Postupně ale spolky suplovaly i úlohu politickou a sociální, přičemž značně ovlivňovaly veřejné mínění a postoje obyvatelstva. V době 1. republiky existovalo v Novopacku 30 českých spolků. Nejstarší byl Spolek divadelních ochotníků (založen roku 1800), Zpěvácký spolek Hlasoň (1859), Tělocvičná jednota Sokol (1876) atd. Mezi nejmladší se např. řadil spolek Československý Orel (1919).⁷⁹

9.3. Problematika národnostních menšin

Jak již bylo uvedeno na začátku této práce, problematika národnostních menšin se rovněž týkala i okresu Nová Paka, vzhledem k jeho umístění v blízkosti německých hranic. Nejednalo se přímo o typické prostředí Sudet, ale několik málo vesnic v severovýchodní části okresu sudetští Němci osidlovali také. Původ tohoto německého osídlení sahá až do období třicetileté války (1618–1648), přičemž po této válce bylo místní obyvatelstvo značně zdecimováno hladomorem a bídou. Svou roli v osídlení sehrálo předání panství na Pecce Albrechtem z Valdštejna kartuziánům roku 1627, přičemž císař Ferdinand II. toto právo kartuziánům v roce 1635, po vraždě Albrechta z Valdštejna, potvrdil. Kartuziánští převoři se ve snaze docílit určitého rozkvětu regionu začali snažit a po skončení třicetileté války ve velké míře povolávat do oblasti německé osadníky. Tito nově příchozí Němci tak získali silné zastoupení na peckovském panství, kterému náležely osady Borovnice, Nedaříž, Vidochov a Stupná. Přičemž české obyvatelstvo, které zde doposud žilo, splynulo s německými osadníky. Nedošlo zde k postupnému

⁷⁸ BENEŠ, Zdeněk, *Dějiny Nové Paky I.*, Město Nová Paka 2012, s. 260 – 261. ISBN 978-80-260-1701-1.

⁷⁹ NOVOPACKO, *vlastivědná monografie okresu*, III díl, Okresní školní a kulturní odbor učitelské jednoty „Budeč“ v Nové Pace, Nová Paka 1929, s. 14, s. 432.

počešťování, ale spíš naopak. Všechny čtyři vesnice si ponechaly německou dominanci a německý charakter až do roku 1938.⁸⁰

Vliv německého obyvatelstva se pochopitelně promítl i do názvů vesnic, které se uváděly i do oficiálních dokumentů okresu. Vidochov byl nazýván Widach, Borovnice pak Groß-Borowitz, avšak u obcí Stupná a Nedaříž zůstal název nezměněn.⁸¹

Tabulka 2 - Počty německého obyvatelstva mezi roky 1910 a 1930⁸²

Obec	r. 1910	r. 1930	rozdíl	%
Borovnice	1113	1006	-107	-9,6
Nedaříž	153	147	-6	-3,9
Stupná	391	384	-7	-1,8
Vidochov	525	481	-44	-8,4
Celkem	2182	2018	-164	-7,5

Tato tabulka ukazuje, že v prvním desetiletí existence Československé republiky nedošlo v novopackém okrese k velkým změnám, co se týče německého obyvatelstva, je úbytek nepatrný a zcela koresponduje s celkovým úbytkem obyvatel české národnosti.

Zajímavou se také jevila spolková činnost německého obyvatelstva v uvedených obcích. Ve Vidochově byla školní skupina nesoucí název Schulverein založena již roku 1882, přičemž brzy na to začala spravovat i lidovou knihovnu v obci. Dále v roce 1886 byl v obci založen německý mužský pěvecký spolek. Roku 1887 vznikl německý Sbor dobrovolných hasičů, 1904 Hospodářský spolek, 1908 tělovýchovný spolek Turnverein, 1913 místní skupina Svazu Němců v Čechách. V roce 1926 pak obyvatelstvo založilo německý Dělnický cyklistický spolek.⁸³ V sousední vesnici Stupné probíhala spolková činnost o něco později, německý

⁸⁰ NOVOPACKO, *vlastivědná monografie okresu*, III díl, Okresní školní a kulturní odbor učitelské jednoty „Budeč“ v Nové Pace, Nová Paka 1929, s. 14, s. 172 – 173.

⁸¹ Tamtéž, s. 193.

⁸² STATISTICKÝ lexikon obcí v zemi české. Úřední seznam míst, sčítání lidu 1.12.1930. Státní statistický úřad, Praha 1934, s. 163 – 164.

⁸³ TURČÍN, Oldřich: *Vidochov a Stupná*. In: Muzejní noviny. Okresní muzeum a galerie v Jičíně, č. 20 (2001/2), [online], s. 6. [cit. 13. 02. 2024] Dostupné z: www.muzeumhry.cz/images/muzejni_noviny/mn_pdf/MN20.pdf.

Sbor dobrovolných hasičů zde vznikl až v roce 1898, v roce 1910 Turnverein a roku 1912 Schulverein.⁸⁴

V průběhu 20. let nedošlo k nějaké výraznější radikalizaci německé národnostní menšiny v regionu. Důvody byly relativně stabilní ekonomická situace okresu, solidní životní úroveň a rozsáhlé možnosti sportovního, kulturního a společenského vyžití obyvatelstva. Opakem ale byla 30. léta, neboť region již v počátku zasáhla hospodářská krize. V prosinci roku 1930 bylo na Novopacku registrováno 210 nezaměstnaných.⁸⁵ Razantní zhoršení přišlo v roce 1931, neboť novopacké textilky zahájily propouštění zaměstnanců, které vyvrcholilo propuštěním 1/3 zaměstnanců z celkového počtu.⁸⁶

Patrně tyto skutečnosti, spolu s propagandou nacionalistických stran, začaly razit cestu ke zvýšení radikalizace Němců v regionu. Dne 10. ledna 1932 byla v Borovnici založena místní organizace Německá národně socialistická strana dělnická (německy Deutsche nationalsozialistische Arbeiterpartei), zkratka DNSAP. Proces zakládání těchto organizací pokračoval, přičemž v roce 1933 už byla prakticky ve všech místech s německou většinou obyvatel. Přítrž tomu v říjnu téhož roku učinilo rozpuštěním DNSAP Československé ministerstvo vnitra. Po jeho zákazu lokální četnické stanice sledovaly aktivitu jejich bývalých členů. Hned po několika dnech od jejich rozpuštění zatkli příslušníci četnické stanice na Pecce člena DNSAP, německého učitele v Nedaříži Heinricha Brechta, přičemž zjistili, že mu jsou dodávány z Německa materiály NSDAP. Během domovní prohlídky u něho doma našli různé letáky s problematickou tematikou, včetně brožur a časopisů. Právě tyto předměty, v kombinaci s reakcí četnictva, svědčily o začátku národnostních konfliktů v oblasti.⁸⁷

10. Okresní četnické velitelství Nová Paka

Okresní četnické velitelství Nová Paka (OČV NP) bylo zřízeno dne 1.10. roku 1903 a umístěno bylo do 31.3.1932 v Komenského ulici, č.p. 410 v Nové Pace.

⁸⁴ Tamtéž s. 7.

⁸⁵ SOA Jičín, Město Nová Paka, *Pamětní kniha obecní – Nová Paka*, č. 2, kn. 128.

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ SOA Jičín, OU Nová Paka, *prezidiální spisy*, k. č. 5

Od 1.4.1932 do 3.4.1934 na Náměstí č.p. 323, posléze tamtéž, v č.p. 2, což byla budova okresního úřadu. Velitelem byl od 16.6.1916 do 1.4.1920 štábní kapitán Josef Hájek. Od 1.4.1920 do 15.12.1929 nadporučík výkonný František Renftel, který onemocněl, přičemž dne 18.5.1930 odešel do výslužby. Na jeho místo byl dne 15.12.1929 z Prachatic přeložen kapitán výkonný František Fryš, který funkci velitele vykonával až do jeho přeložení do trvalé výslužby dne 29.9.1939. Na jeho místo byl dne 30.9.1939 ustanoven poručík výkonný František Vágner, který zde ale setrval pouze do 1.2.1940. Dne 15.2.1940 byl na jeho místo přeložen poručík výkonný Josef Jauris, který zde konal službu do roku 1941. Poté velel poručík výkonný Václav Petrák, až do 1.8.1942, přičemž toho dne bylo Okresní četnické velitelství Nová Paka zrušeno.⁸⁸

Okresní četnické velitelství v Nové Pace bylo v roce 1927 podřízeno Obvodu exponovaného četnického štábního důstojníka v Mladé Boleslavi. Exponovaný četnický štábní důstojník v Mladé Boleslavi byl podplukovník Rudolf Fiedl. Velitelem byl tohoto roku škpt. Egon Jeschke. Do obvodu exponovaného četnického štábního důstojníka v Mladé Boleslavi patřily tyto okresní četnické velitelství: Litoměřice, Roudnice nad Labem, Děčín, Jičín, Nová Paka, Poděbrady, Semily, Liberec, Frýdlant, Jablonec nad Nisou, Teplice - Šanov, Ústí nad Labem, Česká Lípa, Šluknov, Rumburk, Wansdorf, Německé Jablonné, Mladá Boleslav, Mnichovo Hradiště, Turnov, Dubá.⁸⁹

Po zrušení exponovaného četnického štábního důstojníka v roce 1929 spadalo OČV Nová Paka pod četnické oddělení v Trutnově, které vedl štábní kapitán Václav Kopecký. V roce 1938 spravovalo OČV Nová Paka tyto četnické stanice:

- Nová Paka,
- Stará Paka,
- Lázně Bělohrad,
- Pecka,
- Horka u Staré Paky,
- Dolní Kalná.

⁸⁸ SOA Jičín, Okresní četnické velitelství Nová Paka, *Památník okresního četnického velitelství Nová Paka 1918-1949*, sg. S-149-4.

⁸⁹ *Schematismus branné moci československé*. 1927. V Praze: Ministerstvo národní obrany, 1927. s. 851 – 852. ISSN 1804-5286.

Celkem se v uvedených stanicích roku 1938 nacházelo 24 četníků.⁹⁰

10.1. Četnická stanice Nová Paka

Četnická stanice Nová Paka (ČS NP) byla zřízena dne 7.7.1850, přičemž sídlila do roku 1958 v prvním poschodí Paulánského kláštera v Nové Pace. Následně se přesunula na náměstí, č.p. 10, do tzv. Gaudlova domu, kde byla umístěna do roku 1869. Poté se stanice přemístila do domu č.p. 205, což byl dům Jindřicha Záhejského, přičemž stanice zde existovala do roku 1886. Poté se přemístila do domu, jehož majitelem byla rodina Landfeldových. Stanice zde sídlila do roku 1889 a následně do roku 1892 se opět vrátila do domu Jindřicha Záhejského, ve kterém setrvala do roku 1897. Poté se přestěhovala do domu č.p. 410 v Komenského ulici, ve kterém sídlila až do roku 1932. V tu dobu se zde nacházelo i OČV NP. Potom se, dne 1.4.1932, přemístila ve stejné ulici do domu č.p. 323 ve kterém sídlila do 3.4.1934, odtud se již finálně přemístila na náměstí do domu č.p. 2, přičemž se jednalo o budovu okresního úřadu.⁹¹

Již zmiňovaný Paulánský klášter v Nové Pace je dominantou města, jež byla vystavěna na popud tehdejšího majitele panství Rudolfa, svobodného pána z Tiefenbachu, jenž svou poslední vůlí odkázal pavlánům finanční prostředky na výstavbu. Po smrti Rudolfa vykonala poslední vůli jeho manželka Marie Eva, rozená ze Šternberka a v roce 1653 započala stavbu, která byla dokončena až v roce 1701. Během let prodělal klášter mnoho změn v podobě změny majitele, ale i samotného účelu. Jedna z nich se stala v roce 1827, kdy část kláštera odkoupilo zastupitelstvo města Nová Paka a nechalo zde zřídit nemocnici. Tato se v roce 1875 změnila na veřejnou, přičemž se počet lůžek navýšil ze 75 na 100. Nemocnice zde fungovala až do roku 2004. Od roku 1954 je klášter zapsán jako národní památka.⁹²

⁹⁰ JUŘENA, Jan. *Soumrak nad českým Podkrkonoším: německá okupace Novopacka a Jilemnicka v roce 1938*. Dvůr Králové nad Labem: Ve Fortprint vydala Jednota Československé obce legionářské v Mladé Boleslavi, 2013. s. 48. ISBN 978-80-86011-55-4.

⁹¹ SOA Jičín, Okresní četnické velitelství Nová Paka, *Památník četnické stanice Nová Paka 1850 - 1948*, sg. S-149-6.

⁹² BENEŠ, Zdeněk, *Dějiny Nové Paky I.*, Město Nová Paka 2012, s. 77-81 ISBN 978-80-260-1701-1.

Obrázek 6 - Všeobecná veřejná okresní nemocnice v Nové Pace - rok 1929⁹³

10.2. Četnická stanice Stará Paka

Četnická stanice Stará Paka (ČSSP), byla zřízena dne 1.12.1901 a umístěna ve Staré Pace, č.p. 196. Odtud se dále 1.12.1908 přesunula do budovy č.p. 170, kde setrvala poměrně dlouho dobu, a to až do 26.12.1932, přičemž odtud byla následně přesunuta do domu č.p. 180. Velitelem byl od 29.11.1911 do 1.7.1925 wachtmeister Josef Havlík, od 29.7.1925 do 14.11.1938 vrchní strážmistr Josef Luchart a od 15.11.1938 vrchní strážmistr Josef Bakeš.⁹⁴

11. Události a zprávy z četnického památníku

Tato kapitola pramení ze zpráv, které byly zaznamenány v památníku četnické stanice v Nové Pace a dále památníku okresního četnického velitelství Nová Paka. Památníky mají shodně první zápisy v češtině až od roku 1918. Zprávy staršího data jsou psány v němčině. V deníku četnické stanice Nová Paka se starší zprávy nevyskytují vůbec. První zápis v památníku OČV popisuje

⁹³ NOVOPACKO, *vlastivědná monografie okresu*, III díl, Okresní školní a kulturní odbor učitelské jednoty „Budeč“ v Nové Pace, Nová Paka 1929, s. 411.

⁹⁴ SOA Jičín, Okresní četnické velitelství Nová Paka, *Památník četnické stanice Stará Paka 1901 - 1938*, sg. S-151-6.

demonstraci ze dne 10. května 1918: „Provedena byla *“Hladová demonstrace”* v Nové Pace, tak jako i v jiných místech v Čechách. Demonstrace provedené byly jednak z hladu pro naprostý nedostatek potravin, jinak též co demonstrativní projev proti dlouhotrvající světové válce. Dále vykořisťování venkovských obcí a zemědělců, kterým rekvizicemi za asistencí maďarských vojinů bylo obilí a zemědělské produkty vymáhány, zabavovány a odesílány do Rakouska–Uherska na frontu. Rakouskouherská vláda k potlačení těchto demonstrací vyslala oddíly vojska a četnictva do těchto měst.“, přičemž dále je zapsán i výsledek této demonstrace: „*Demonstrace v Nové Pace se zvrhla a z původní demonstrace z hladu a proti válce, počali různí živlové vytloukat obchodníkům a soukromým osobám okna a drancovat krámy. Demonstrace v Nové Pace trvala od 10. do 17. května. Poškozeno bylo na 500 oken a výkladních skříní a způsobena tím škoda do tisíců jdoucích*“. Další zápis ze dne 11. května 1918 popisuje posílení lokálního četnického sboru o vojsko a ukončení demonstrace: „*Přibyl do Nové Paky oddíl vojska čítající 50 mužů z Jičína pod vedením důstojníka a 30 četníků z Prahy, dále vrchní státní nadvládní z Jičína se dvěma vyšetřujícími soudci, jeden nadporučík auditor, vojenský nadvládní od vojenského velitelství z Litoměřic (sborové velitelství 9 armádního sboru) se třemi důstojníky a 100 muži pěšího pluku č. 90 kterýžto pluk za války byl posádkou v Litoměřicích. Během demonstrací bylo zatčeno 59 osob pro pozdvižení dle §68 trestního zákona*“. Po ukončení demonstrace a opětovného nastolení pořádku odjelo vojsko a 10 četníků zpět do Jičína. Zbývající posily zde setrvaly až do konce května.⁹⁵

Samozřejmě nemohl být opomenut vznik Československé republiky, v deníku četnické stanice v Nové Pace je ze dne 28. října 1918 následující zpráva: „*Tento den skončila světová válka – kapitulací centrálních mocností Německa, Rakouska-Uherska, Turecka a Bulharska a vítězstvím čtyř dohody: Ameriky, Anglie, Francie a Itálie. Po čtyřleté světové válce zhroutila se bývalá říše Rakousko-Uherská, nabídnuvši vládám čtyř dohody, bezpečnou kapitulaci, načež tento den povstala republika Československá. Národní výbor přejal jménem*

⁹⁵ SOA Jičín, Okresní četnické velitelství Nová Paka, *Památník okresního četnického velitelství Nová Paka 1918 - 1949*, sg. S-149-4. – doslovný přepis událostí.

československého národa veškerou státní moc a vojenskou do svých rukou a vydal svolání ku českému lidu, jimž vyhlásil samostatnou republiku. Za hranicemi existovala již před zhroucením Rakouska-Uherska československá prozatímní vláda, skládající se z profesora Tomáše G. Masaryka jako prezidenta - předsedy ministerské rady a ministra financí, dále pak Dr. Edvarda Beneše jako ministra zahraničních záležitostí a vnitra a konečně Milana Štefánika jako ministra války, tuto vládu uznaly nejdříve Spojené státy severoamerické a Anglie dne 3. září 1918, potom Francie dne 28. září 1918 a Itálie 3. října 1918 Prohlášením o samostatnosti československého státu vyvolalo u všech vrstev českého obyvatelstva veliké nadšení. Na všech stranách byly pořádány slavnosti v Čechách dosud nevídané“.⁹⁶

Dále se v památnících vyskytují různé útržky o dohledu nad demonstracemi či případných protiprávních jednáních spáchaných buď přímo v Nové Pace, nebo v jejím okolí. Autor práce byl nejvíce zaujat dvěma případy toho nejzávažnějšího trestného činu proti životu, kterým není nic jiného než vražda.

11.1. Vražda Marie Píčové

V deníku ČSNP je z roku 1921 poznamenáno následující: „Úkladná vražda, V tomto roce bylo mnoho osob pro různé trestné činy, zejména krádeže zatčeno. Zvláštní zmínky si zaslouží zatčení Marie Píčové, manželky zdejšího fotografa Františka Píče, která v roce 1918 úkladně zavraždila svoji nevlastní 3 letou dcerušku Marii Píčovou z Nové Paky. Zločin tento byl odkryt teprve v roce 1921 následkem znepřátelení se svojí kamarádkou.“⁹⁷ K tomuto, do jisté míry neobvyklému a poměrně brutálnímu, způsobu vraždy, se povedlo dohledat ve Státním oblastním archivu v Hradci Králové soudní spis vedený jako ZO 800/21. Tento pojednává o jistém Novopackém fotografovi jménem František Píč, jenž se narodil v roce 1888 v Roškopově, obci nacházející se pár kilometrů od Nové Paky. Tento se v srpnu roku 1914 oženil s Marií Šourkovou, přičemž se

⁹⁶ SOA Jičín, Okresní četnické velitelství Nová Paka, *Památník četnické stanice Nová Paka 1850 - 1948*, sg. S-149-6.

⁹⁷ SOA Jičín, Okresní četnické velitelství Nová Paka, *Památník četnické stanice Nová Paka 1850 - 1948*, sg. S-149-6.

jim dne 13. června roku 1915 narodila dcera Marie. Bohužel paní trpěla tuberkulózou, na kterou v květnu roku 1917 zemřela. František Píč se však znovu oženil, kdy si v červenci roku 1918 vzal za manželku Annu Suchardovou. Jelikož ale Píč v té době byl vojákem v Josefově a domů jezdil pouze na víkendy, věnoval víc času a pozornosti své dceři. Toto Anna Píčová nesla s velkou nelibostí a začala na svou nevlastní dceru žárlit. S tímto se svěřila své tehdejší kamarádce, Anně Malichové, později provdané Čížkové. Spolu začaly vymýšlet způsob, jak by se holčičky mohly zbavit. Na popud Malichové použila Píčová jed. V atelieru svého manžela našla sublimát (chlorid rtuťnatý), přičemž ho několikrát přimíchala malé Marii do nápoje (ve spise je uvedena káva). Jed postihl nejvíce játra a ledviny. Marie Píčová zemřela v těžkých bolestech dne 26. listopadu 1918, jako příčina úmrtí bylo napsáno „vadnutí plic“. Píč se s tímto smířil, nicméně dle zápisu z jeho výslechu měl tušení, že „s dítětem se něco stalo“. Vlivem politické situace, vzniku republiky a také skutečnosti, že malá Marie byla již od narození „dítětko neduživé a bledé“, nevyvolala její smrt žádné velké pozornosti. Obě kamarádky se ale časem rozhádaly, z důvodu toho, že Píčová nařkla Malichovou z krádeže šatů, bot a záclony. Ačkoliv se to ukázalo jako nepodložené, napsala Malichová Píčovi dopis, kde stálo „*Vzpomeňte na své dítě po první paní, můžeme to též hnáti k soudu. Paní Píčová se mi se vším svěřila.*“ Píč jel ihned za Malichovou, která mu k dopisu uvedla, že nic konkrétního neví, nicméně jí bylo nápadné, jakým způsobem jeho dcera zemřela a dále, že v den její smrti byla u Píčové na návštěvě a chtěla se jít na malou Marii podívat, přičemž Píčová jí toto zakázala. Píč po této informaci doma konfrontoval svou manželku s dotazem, co udělala s jeho dcerou, tato mu bez emocí odpověděla, že ji otráвила. Jelikož spolu čekali dítě (dcera Eva, která se roku 1929 utopila),⁹⁸ odešel raději Píč z domu na zahradu, aby se mohl uklidnit. Poté se vrátil a dotazoval se jí na podrobnosti vraždy. V naprostém klidu mu začala popisovat, jak jí přidávala do nápojů sublimát po dobu asi 14 dnů. Uvedla i motiv, kterým byla žárlivost. Dokonce uvedla, že se s žárlivostí svěřila uvedené Malichové, která jí poradila, aby nevlastní dceru nechala venku na mrazu bez bot a oblečení, což asi 4x udělala. Jelikož se jí tento způsob zdál zdlouhavý

⁹⁸ FRANCEK, Jindřich. *Mordy a jiné zločiny: 100 kriminálních případů*. Praha: Paseka, 2014. s. 190 – 193. ISBN 978-80-7432-444-4.

a s nejistým výsledkem, znovu se obrátila na Malichovou, která ji poradila, aby vyhledala v atelieru nějaký jed, kterým by šlo dívku otrávit. Barvitě i popsala, jak nevlastní dcera trpěla a říkala jí „*Mamičko nedávej mně to, pálí mě to v krku, dej mi chleba, abych to zajedla*“.

Četnictvo zatklo Marii Píčovou dne 18. května 1921. Byla provedena exhumace těla dívky, přičemž bylo zjištěno, že zemřela násilnou smrtí. Při prvním výslechu se podezřelá doznala ke spáchání vraždy i se všemi podrobnostmi. Následně si to ale rozmyslela a začala svádět vinu na Malichovou. Dokonce byla Píčová stíhána i pro krádež, jelikož si ze zapomenuté peněženky v atelieru přivlastnila 600 korun. I tento případ je v daném soudním spise uveden.

Hlavní líčení se konalo 19. a 20. října 1921. Porota odpověděla na otázku o úkladné vraždě kladně v počtu 11 hlasů z celkových 12. Dodatková otázka, zdali obviněná spáchala čin při pomnutí smyslů, rozdělila porotu na půl. Z toho důvodu Krajský soud v Jičíně odsoudil Marii Píčovou pro krádež výše uvedených peněz k pěti měsíčnímu vězení a vcelku překvapivě ji zprostil obžaloby z vraždy. Trest si odpykala předešlou vazbou, tudíž byla 20. října z vězení propuštěna. Státní zastupitelství v Jičíně vcelku pochopitelně reagovalo na verdikt zmateční stížností proti osvobozujícímu rozsudku, neboť během vyšetřování nebylo nepřičetné chování obviněné zjištěno. Nejvyšší soud v Brně státnímu zástupci vyhověl a Anna Píčová se dne 24. října 1922 vrátila do vazby. Během nového hlavního líčení, konaného v listopadu, všechnu vinu popřela. Jelikož soudní lékař uznal, že je duševně v pořádku, a tudíž je zodpovědná za své činy, neuspěl její obhájce JUDr. Karel Klouček se svým požadavkem na opětovnou dodatkovou otázku, zda spáchala tento čin ve stavu pomnutí smyslů. Porota celkem 11 hlasy potvrdila, že je obžalována vinná úkladnou vraždou. Jičínský krajský soud odsoudil Annu Píčovou na podruhé dne 11. listopadu k trestu smrti oběšením. František Píč se s ní následně v roce 1922 rozvedl. Nejvyšší soud v Brně zamítl v únoru roku 1923 zmateční stížnost i odvolání Anny Píčové. Nicméně prezident republiky ji 29. března prominul trest smrti a stanovil náhradní trest, kterým byl 15 let vězení. Anna Píčová strávila zbytek svého života v trestnici v Řepích, přičemž u ní

propukla v polovině dvacátých let duševní choroba, pro kterou ji soud zbavil svéprávnosti. Zemřela dne 29. října 1929.⁹⁹

To, jak významný tento případ byl, potvrzují i zprávy z dobového tisku, převážně z Hlasu našeho venkova. Vydání tohoto tisku, vedené jako číslo 44 ze dne 2. listopadu 1922 popisuje obnovený proces s Annou Píčovou z Nové Paky: *„Známá Anna Píčová, žena fotografa z Nové Paky, která svého času otravovala svou nevlastní 3letou dcerušku, až tato konečně zemřela, byla letos z jara jičínskou porotou osvobozena. Zemský soud v Praze však rozsudek tento, pravděpodobně na zmateční stížnost státního zástupce, zrušil a nařídil nové řízení. Za tím účelem byla Anna Píčová v úterý dne 24. t. m. novopackým četnictvem ve svém bytu zatčena a dopravena týž den do vězení krajského soudu v Jičíně. O procesu neopomeneme přinést zprávy, jakmile bude projednáván.“*¹⁰⁰ Obdobně o tomto případě pojednávaly i další články tohoto periodika.

11.2. Vražda Štěpána Mladoše

Zpráva v Památníku ČSNP ze dne 24. října 1933 popisuje další zajímavý případ vraždy: *„Kolem 18. hodiny nalezena byla v hustém lese u obce Proseč Prostá mrtvola neznámého starého muže, který měl pod krkem 2 hluboké řezné rány a mimo to byl střelen z revolveru ze zadu do hlavy. Při ohledání okolí místa nálezu mrtvoly, nalezen v houští koš s různým galanterním zbožím, mezi nímž nalezena podomní knížka znějící na jméno Štěpán Mladoš, 66letý podomní obchodník z Mikušovců na Slovensku a dle fotografie v této knížce byla totožnost mrtvoly zjištěna. Mimo to korespondence u mrtvoly nalezené bylo zjištěno, že zavražděný měl přechodné bydliště v Dolním Starém Městě u Trutnova. Na místo činu dostavili se mimo četníky z místní stanice, též okresní četnický velitel kapitán František Fryš, dále velitel četnického oddělení v Jičíně major Ondřej Puchner se 3 příslušníky četnické pátrací stanice a 9 četníků z okolních stanic.“*¹⁰¹

⁹⁹ SOA Hradec Králové, Krajský soud Jičín, *Trestní spis proti Anně Píčové*, ZO 800/21, k. 937.

¹⁰⁰ SOA Jičín, Regionální periodika, *Hlas našeho venkova*, 1922/44, IC 73/3, 1922.

¹⁰¹ SOA Jičín, Okresní četnické velitelství Nová Paka, *Památník četnické stanice Nová Paka 1850 - 1948*, sg. S-149-6.

Na místě proběhlo ohledání místa činu, ke kterému byli přibráni státní obvodní lékaři MUDr. Olga Lukešová – Mottlová a MUDr. Jan Theur. Tito následně vykonali na mrtvole zavražděného Mladoše pitvu, během které zjistili, že mrtvola ležela na místě nálezu již několik dní. Dále zjistili řezné rány a jednu bodnou na přední straně krku v oblasti hrdla, jeden vstřel a výstřel v oblasti čela a temene, prostřelený pravý boltec a podlitiny v oblasti levého spánku, patrně po úderech tupohranným předmětem. Při pátrání v blízké obci Valdov a Pusté Proseči se podařilo zjistit, že zavražděný přenocoval naposledy z 18. na 19. října 1933, tzn. noc před vraždou, v obci Valdov u starosty Dreslera. Přičemž zde nocoval s ještě jedním podomním obchodníkem. Tento byl popsán jako výrazně mladší muž, než byl Mladoš, dalším poznávacím znamením byl černý knírek. Oba měli koše podomních obchodníků.

Četnictvo mající stopu zahájilo pátrání, během kterého zjistilo, že 6 slovenských podomních obchodníků má přechodné bydliště v hostinci Františka Hoffmana v Trutnově – Dolním Starém Městě a že mezi těmito obchodníky byl i zavražděný Mladoš. Výpověďmi obchodníků byl dle popisu zjištěn Josef Haljak, nar. 19. října 1933, jenž pocházel ze stejné obce jako zavražděný. Podezření umocnil ještě fakt, že Haljak měl dluhy a obchody mu moc nešly, na rozdíl od Mladoše. Provedeným pátráním po pobytu Haljaka bylo zjištěno, že odjel krátce po vraždě domů na Slovensko, do obce Mikušovce ke své rodině. Své manželce odevzdal 25. října 1933 2000 korun čsl.

Z toho důvodu se kapitán výkonný František Fryš spolu se štabním strážmistrem Procházkou vydali dne 26. října 1933 za ním na Slovensko, kde ho našli doma, přičemž ho zatknuli. Následně ho dne 31. října 1933 převezli do Nové Paky a šli s ním na místo činu a k mrtvole zavražděného Mladoše. Spáchání svého činu však neustále popíral, takže musely být zajištěny další usvědčující důkazy. Dne 31. října 1933 dopoledne učinil Haljak vrchnímu strážmistrovi Zahradníkovi plné doznání, při kterém popsal, že Mladoše dne 19. října 1933, v místě nálezu těla, zavraždil. Popsal, jak se pohádali kvůli tomu, že po něm chtěl Mladoš vrátit 100 korun, které mu před časem půjčil. To ho rozčílilo a udeřil ho holí do hlavy a následně tasil svůj revolver a jednou po něm vystřelil. První ranou ho trefil do pravého ucha. Poté začal z místa utíkat. Mladoš vstal a začal ho s nožem v ruce pronásledovat. Toho se Haljak zalekl a střelil po něm po druhé, přičemž ho zasáhl do hlavy. Jelikož se

stále hýbal, vytrhl mu z ruky nůž a bodl ho do hrdla. Na to začal Mladoš chrčet. Haljak se rozhodl ukončit jeho trápení a třikrát mu podřízl hrdlo. Následně mu uloupil 900 korun čsl. a nějaké zboží spolu s jeho košem.

Haljak byl pro tento čin dne 24. dubna 1934 porotním soudem v Jičíně odsouzen k trestu smrti oběšením. Všech 12 členů poroty hlasovalo shodně o jeho vině. Vzhledem ale k tomu, že nebyl v minulosti soudně trestán, měl dobrou pověst a čin vykonal kvůli své tíživé situaci, rozhodl Nejvyšší soud v Brně dne 14. června 1934 o změně tohoto trestu na trest těžkého vězení v délce 30 let.¹⁰²

Obdobně jako v případě vražedkyně Píčové, i o této vraždě informoval regionální tisk „Hlas našeho venkova“. V jeho výtisku ze dne 2. listopadu 1933, číslo 44 je napsáno následující: *„Chudák zabil chudáka pro pár korun. V úterý 24. října byl zavražděn ze zjištěných důvodů v lese mezi Prosečí a Hřídělcem chudý sklínkař, který 21. října přespal se svým kamarádem ve Valdově. Četnická stanice novopacká zahájila ihned pátrání po pachateli vraždy i aby zjistila totožnost zavražděného. Ubohý chudák byl nejprve zastřelen a potom podřezán a dotlučen. Pitvou a přesným vyšetřováním byly zjištěny podrobnosti, jež sloužily novopackému četnictvu ke stíhání pachatele. Pátrání řídil zkušenou rukou p. kpt. Fryš a brzy mohlo četnictvo hlásit jméno pachatele, za nimž se vypravil p. kpt. Fryš až na Slovensko do Mikušovce. Ze zmíněné obce pocházel jak zavražděný, tak i pachatel, jímž je Josef Haljak. Vrah byl přivezen ze Slovenska do Nové Paky, ale k činu se dosud nedoznal, ač jsou proti němu důkazy příliš průkazné. Novopackému četnictvu a hlavně zmíněnému p. kpt. Fryšovi patří dík veřejnosti, že v krátké době dopadli vraha, který zabil svého kamaráda, stejného chudáka pro nějaký nepatrný groš.“*¹⁰³

¹⁰² SOA Hradec Králové, Státní zastupitelství Jičín, *Trestní spis proti Josefu Haljakovi, spis č. 2200, k. 232.*

¹⁰³ SOA Jičín, Regionální periodika, *Hlas našeho venkova, 1933/44, IC 73/13, 1933.*

12. Stíny budoucnosti

Rok 1938 se nesl ve znamení zhoršující se mezinárodní situace a stále sílící hrozby v podobě Německa. Již v únoru Adolf Hitler prohlásil, že problém sudetských Němců vyřeší pouze připojení pohraničních území ČSR k Německu. Dále veřejně deklaroval, že „osvobodí 10 milionů Němců, žijících v zahraničí“. Dne 12. března 1938 Německo přistoupilo k okupaci Rakouska, čímž se obranyschopnost ČSR výrazně snížila.¹⁰⁴ V Nové Pace, stejně tak jako v celé zemi, probíhala branná cvičení, při kterých se simuloval nálet nepřátelských letadel a obyvatelstvo se cvičilo v ochraně proti bombardování. Město přispělo i nemalou částku na půjčku obrany státu. Upsalo ji 50000 Kčs a městské elektrické podniky dalších 20000 Kčs. V součtu vynesla v celé zemi tato půjčka dvě a půl miliardy korun.¹⁰⁵

Z pochopitelných obav se vláda ČSR rozhodla omezit tradiční májové oslavy. Proti tomuto se ale zvedla masivní vlna odporu a nevole, vlivem kterého nakonec vláda na konci dubna 1938 oslavy povolila. V souběhu s politickou situací bylo jasné, že tyto oslavy budou od těch minulých odlišné. Československé spolky, strany i celý národ jej pojal velkolepě. Naproti tomu Němci, shromáždění pod svou stranou SdP, jej pojali jako završení jejich stmelení. Nová Paka nebyla výjimkou, i zde Češi uspořádali velkolepé oslavy. Městem prošel průvod, kterého se účastnilo zhruba 2500 osob. Projev starosty města si přišlo vyslechnout 3000 osob. Naproti tomu se ze čtyř většinově německých obcí okresu (Borovnice, Vidochov, Nedaříž a Stupná) vydalo 300 místních Němců na německou oslavu SdP ve Vrchlábí.¹⁰⁶

Dne 13. září měli místní spolu se samosprávnými orgány pohotovost, při které dorazily z Jičína do Nové Paky první svolávací lístky pro vojáky. Tito byli zde vystrojeni a vždy po 50 vojácích odváženi do pohraničí. Téhož dne se ve městě

¹⁰⁴ JUŘENA, Jan. *Soumrak nad českým Podkrkonoším: německá okupace Novopacka a Jilemnicka v roce 1938*. Dvůr Králové nad Labem: Ve Fortprint vydala Jednota Československé obce legionářské v Mladé Boleslavi, 2013. s. 57. ISBN 978-80-86011-55-4.

¹⁰⁵ BENEŠ, Zdeněk, *Dějiny Nové Paky I.*, Město Nová Paka 2012, s. 323 – 324. ISBN 978-80-260-1701-1.

¹⁰⁶ JUŘENA, Jan. *Soumrak nad českým Podkrkonoším: německá okupace Novopacka a Jilemnicka v roce 1938*. Dvůr Králové nad Labem: Ve Fortprint vydala Jednota Československé obce legionářské v Mladé Boleslavi, 2013. s. 58. ISBN 978-80-86011-55-4.

objevili první uprchlíci z německých pohraničních oblastí. Jejich počet byl zhruba 300 osob. Na obranu hranic bylo ve městě shromážděno i 120 četníků z okolí, kteří byli dne 16. září taktéž přepraveni ke státní hranici. Pro malé a v celku poklidné město bez vojenské posádky bylo toto dění velmi dramatické. Vojáci střežili novopacký vlakový tunel, okolo města byly rozmístěny kulometry a u Grafkova hájku měla umístěno své stanoviště také vojenská hlásná služba. Dne 21. září rozhlas oznámil, že vláda pod donucením přijmula ujednání o odstoupení pohraničních oblastí. Tato informace značně poškodila morálku lidí, určitá naděje se ale objevila dne 23. září, ve 22. hodině večerní rozhlas oznámil presidentovo vyhlášení všeobecné mobilizace československé branné moci. Novopackí muži, podléhající této mobilizaci, začali ihned nejbližšími vlaky odjíždět ke svým jednotkám. Odcházející vojáky doprovázeli obyvatelé města shromážděni na náměstí. V městské kronice je tato událost popsána následovně: *„Nadšení nastupujících vojinů se stupňovalo. Nákladní auta odvážela vojíny k vlakům do Staré Paky. Jak značný rozdíl to byl mezi mobilizací v r. 1914 a dnešní..“*¹⁰⁷

Ráno 30. září se městem šířila zpráva o výsledku Mnichovské konference, v 5 hodin odpoledne si občané na náměstí vyslechli projev ministerského předsedy generála Syrového a po něm náčelníka hlavního štábu, generála Krejčího. Prvním říjnem začala tíživá etapa vývoje, ve městě se objevila znovu armáda spolu s dalšími ozbrojenými složkami, tentokrát ale stahujícími se z obsazeného pohraničí. Některé se nově usídlili ve městě, neboť Nová Paka se stala městem pohraničním. Dnem 14. října se do Nové Paky přesunul ČPO Trutnov. O den později se ve městě usídlilo sto vojáků hraničářského pluku. Vojáci se dlouho ve městě nezdrželi, odcházet začali 7. listopadu, poslední odešli přesně za měsíc, dne 7. prosince.¹⁰⁸

¹⁰⁷ SOA Jičín, Archiv města Nová Paka, *Pamětní kniha*, kn. 129.

¹⁰⁸ BENEŠ, Zdeněk, *Dějiny Nové Paky I.*, Město Nová Paka 2012., s. 326 - 329. ISBN 978-80-260-1701-1.

12.1. Následky roku 1938

Zásadní dopad pro Novopacko byla změna státní hranice. Z bývalého novopackého politického okresu připadly Třetí říši následující obce: Nedaříž, Vidochov, Stupná, Borovnice a část Horek u Staré Paky.¹⁰⁹ Nebylo náhodou, že se jednalo zrovna o tyto obce. Je pravdou, že zmíněné obce byly v převážné většině obydleny Němci, nicméně pomnichovské hranice nebyly stanovovány podle skutečného stavu etnického složení obyvatel. Zástupci vlády prosazovali dodržení 75% většiny obyvatelstva v místě dle sčítání obyvatel z roku 1930. Německá strana prosazovala prostou většinu, tj. 51 %, vycházející ze sčítání z roku 1910. Nečinili tak náhodně, protože při sčítání obyvatelstva v roce 1910 byla kritériem obcovací řeč. K německému jazyku se hlásili i Židé a čeští úředníci, jenž byli zaměstnání v rakousko-uherském státním aparátu. Tento postoj si německá strana obhajovala jako odplatu za údajnou „čechizaci“ Němců po roce 1918.¹¹⁰

Zásadně se změnila politická struktura celé země. Liberální politický systém byl nahrazen novým, autoritářským režimem, který zde zůstal šest dlouhých let.

¹⁰⁹ BENEŠ, Zdeněk, *Dějiny Nové Paky I.*, Město Nová Paka 2012, s. 329. ISBN 978-80-260-1701-1.

¹¹⁰ JUŘENA, Jan. *Soumrak nad českým Podkrkonoším: německá okupace Novopacka a Jilemnicka v roce 1938*. Dvůr Králové nad Labem: Ve Fortprint vydala Jednota Československé obce legionářské v Mladé Boleslavi, 2013. s. 75. ISBN 978-80-86011-55-4.

Závěr

V této bakalářské práci jsem se zaměřil na historii československého četnictva v letech 1918-1938, přičemž jsem se zvláštním důrazem věnoval regionu Novopacko. Práce systematicky prošla vznikem a vývojem četnictva, jeho strukturou, výzbrojí a výstrojí, a také specifickými událostmi a aspekty, které ovlivňovaly jeho fungování v daném období a místě. V kapitole o vzniku a vývoji Československého státu byl podán kontext, který byl nezbytný pro pochopení postavení a úkolů četnictva v nově vzniklé republice. Důraz byl kladen na přechod z rakousko-uherského systému k samostatnému československému z hlediska právního a bezpečnostního, což mělo zásadní význam pro organizaci a fungování četnictva. Zvláštní kapitoly byly věnovány výzbroji a výstroji četnictva, což odhalilo technologický a logistický vývoj této bezpečnostní složky. Přezbrojení a modernizace byly ukázány jako klíčové faktory pro zvýšení efektivity četnictva v boji proti zločinu a při plnění jeho dalších úkolů. Další kapitoly se věnovaly konkrétním aspektům činnosti četnictva, jako byla jeho role v ochraně veřejného pořádku, boj proti kriminalitě a interakce s místními komunitami. Bylo zdůrazněno, jak četnictvo reflektovalo sociální a politické změny, které probíhaly v meziválečném období, a jak se adaptovalo na výzvy spojené s ochranou hranic a menšinovými otázkami v pohraničních regionech. Významná pozornost byla v práci věnována také regionu Novopacko, kde četnictvo řešilo specifické lokální problémy, a to jak v oblasti kriminality, tak ve vztahu k národnostním menšinám a ochraně státní hranice. Zde se projevila unikátnost regionálního přístupu četnictva a jeho schopnost adaptace na místní podmínky. Závěrem lze říct, že práce se snaží přinést komplexní pohled na činnost československého četnictva v meziválečném období, s důrazem na jeho význam pro udržení veřejného pořádku a bezpečnosti. Zvláštní přínos práce spočívá v detailním zkoumání vlivu politických, sociálních a technologických změn na fungování četnictva, přičemž region Novopacko poskytl unikátní případovou studii. Toto zkoumání otevírá cesty pro další výzkum, který by mohl prohloubit naše pochopení o fungování bezpečnostních složek v historickém kontextu a jejich významu pro společnost.

Seznam použitých pramenů a literatury

Odborná literatura

- 1) MACEK, Pavel a Lubomír UHLÍŘ. *Dějiny policie a četnictva II*. Praha: Themis, 1999. ISBN 80-902670-0-9.
- 2) MACEK, Pavel, Systém vzdělávání četníků v období 1. republiky, in: *Bezpečnostní teorie a praxe*, 4, 2006.
- 3) NOVOPACKO, *vlastivědná monografie okresu*, III díl, Okresní školní a kulturní odbor učitelské jednoty „Budeč“ v Nové Pace, Nová Paka 1929.
- 4) GALAŠ, Radek. *Československé četnictvo: (1918-1929)*. První republika, svazek 11. Praha: Academia, 2019. ISBN 978-80-200-3016-0.
- 5) LEISER, A., *Dějiny československé*. Praha: Česká grafická unie, 1924.
- 6) DLOUHÝ, Michal. *Století četnické kriminalistiky*. Cheb: Svět křídel, 2014, ISBN 978-80-87567-42-5.
- 7) KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky*. 1.vyd. Praha: Libri, 2003. ISBN 80-7277-1957.
- 8) SPURNÝ, Miroslav. *Ve dne v noci podle zákoníku...: policisté a četníci v českých zemích do roku 1945*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3774-3.
- 9) OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. 2. vyd. Knižnice Společnosti Edvarda Beneše. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 2012. ISBN 978-80-86107-63-9.
- 10) ERHART, Josef. *Rukověť četnictva*. 3., dopl. vyd. Nový Bydžov: V. Janata, 1932. s. 395. § 8 odst. 1.
- 11) PINKAS, Oldřich a Josef ERHART. *Sbírka četnických předpisů*. Praha: Tiskem knihtiskárny J. Gusek v Kroměříži, 1923.
- 12) VÁŇA, R. *Teoretický a praktický výcvik četnictva*. Praha 1937.
- 13) SPURNÝ, Miroslav. *Almanach příspěvků z XI. Konference policejních historiků 2016*. Praha: Muzeum Policie ČR, 2018. ISBN 978-80-86466-97-2.
- 14) BENEŠ, Zdeněk, *Dějiny Nové Paky I.*, Město Nová Paka 2012, ISBN 978-80-260-1701-1.

- 15) JUŘENA, Jan. *Soumrak nad českým Podkrkonoším: německá okupace Novopacka a Jilemnicka v roce 1938*. Dvůr Králové nad Labem: Ve Fortprint vydala Jednota Československé obce legionářské v Mladé Boleslavi, 2013. ISBN 978-80-86011-55-4.
- 16) BENČOVÁ, Yvona. *Osobnosti Novopacka*. Nová Paka: Město Nová Paka, 2011. ISBN 978-80-260-1742-4.
- 17) *Schematismus branné moci československé*. 1927. V Praze: Ministerstvo národní obrany, 1927. ISSN 1804-5286.
- 18) FRANCEK, Jindřich. *Mordy a jiné zločiny: 100 kriminálních případů*. Praha: Paseka, 2014. ISBN 978-80-7432-444-4.

Státní okresní archiv Jičín

- 1) SOA Jičín, Okresní soud Nová Paka, i. č. 94
- 2) SOA Jičín, Město Nová Paka, *Pamětní kniha obecní – Nová Paka*, č. 2, kn. č. 128.
- 3) SOA Jičín, Město Nová Paka, *Pamětní kniha obecní – Nová Paka*, č. 3, kn. 129.
- 4) SOA Jičín, Obecní úřad Nová Paka, *prezidiální spisy*, kn. č. 5
- 5) SOA Jičín, Okresní četnické velitelství Nová Paka, *Památník okresního četnického velitelství Nová Paka 1918 - 1949*, sg. S-149-4.
- 6) SOA Jičín, Okresní četnické velitelství Nová Paka, *Památník četnické stanice Nová Paka 1850 - 1948*, sg. S-149-6.
- 7) SOA Jičín, Okresní četnické velitelství Nová Paka, *Památník četnické stanice Stará Paka 1901 - 1938*, sg. S-151-6.
- 8) SOA Hradec Králové, Krajský soud Jičín, *Trestní spis proti Anně Píčové*, ZO 800/21, k. 937.
- 9) SOA Jičín, Regionální periodika, *Hlas našeho venkova*, 1922/44, IC 73/3.
- 10) SOA Hradec Králové, Státní zastupitelství Jičín, *Trestní spis proti Josefu Haljakovi*, spis č. 2200, k. 232.
- 11) SOA Jičín, Regionální periodika, *Hlas našeho venkova*, 1933/44, IC 73/13.

Internetové zdroje

- 1) Zákon č. 11/1918 Sb., *o zřízení samostatného státu československého*. In [Online, Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-10-18]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.
- 2) *Kalendář československého četnictva pro rok 1920*, [online], [cit. 2023-12-01], Dostupné z: <https://www.muzeumpolicie.cz/Podstranky/sbirky-kalendare/>.
- 3) Zákon č. 299/1920 Sb., *o četnictvu*. In [Online, Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-11-10]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.
- 4) TURČÍN, Oldřich: *Vidochov a Stupná*. In: Muzejní noviny. Okresní muzeum a galerie v Jičíně, č. 20 (2001/2), [online], [cit. 13. 02. 2024] Dostupné z: www.muzeumhry.cz/images/muzejni_noviny/mn_pdf/MN20.pdf.

Seznam obrázků

Obrázek 1 – Vyhlášení samostatného státu	10
Obrázek 2 - Školní střelby, rok 1935, Bradlecká Lhota, okr. Jičín	32
Obrázek 4 - Signální pistole vz. 30.....	36
Obrázek 5 - Mapa města Nová Paka, r. 1929	38
Obrázek 6 - Oslavy vzniku republiky v Nové Pace	39
Obrázek 7 - Všeobecná veřejná okresní nemocnice v Nové Pace - rok 1929 ...	46